

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020

Projekt został zrealizowany przez:

Studio Diagnozy i Profilaktyki

30-011 Kraków

ul. Oboźna 17/5

tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Istota i znaczenie Strategii dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie Brzyska	3
Podstawa formalna tworzenia Strategii	5
<i>Dokumenty europejskie</i>	5
<i>Dokumenty krajowe</i>	7
<i>Krajowe regulacje prawne</i>	8
<i>Dokumenty lokalne</i>	9
Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach	11
Diagnoza warunków życia mieszkańców oraz istniejących problemów społecznych w gminie Brzyska	18
Wykluczenie społeczne.....	34
<i>Infrastruktura</i>	56
<i>Stan bezpieczeństwa publicznego</i>	58
Analiza szans, zagrożeń, mocnych oraz słabych strony gminy Brzyska.....	62
Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020	70
Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020	81
Monitoring i ewaluacja Strategii.....	81
Źródła finansowania.....	83
Harmonogram Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020	85
Podsumowanie	95

Istota i znaczenie Strategii dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie Brzyska

W naukach społecznych funkcjonuje wiele definicji polityk publicznych. Według Kurzynowskiego *to działalność państwa, samorządów i organizacji pozarządowych zmierzająca do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, prorozwojowych struktur społecznych oraz stosunków społecznych opartych na równości i sprawiedliwości społecznej, sprzyjających zaspokajaniu potrzeb społecznych na dostępnym poziomie*.¹ Definicja ta składa się z trzech znaczących celów: dbałość o warunki bytu, prorozwojowe struktury i stosunki społeczne. Pierwszy punkt odwołuje się do troski państwa o to, by ludność miała możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb egzystencjalnych poprzez pracę zarobkową, emerytury, renty lub świadczenia społeczne. Dbłość o prorozwojowe struktury oznacza zorientowanie na ukształtowanie kapitału ludzkiego. Z kolei trzeci cel odnosi się do potrzeby formowania stosunków społecznych w oparciu o zasadę sprawiedliwości oraz równości szans. Według Knoepfel i Larrue *polityka publiczna to seria spójnych decyzji lub działań podjętych lub przeprowadzonych przez różnych aktorów publicznych (lub czasem prywatnych), których zasoby, powiązania instytucjonalne i interesy są różne, w celu rozwiązania w zamierzony sposób problemu, który został politycznie zdefiniowany jako zbiorowy. Decyzje te zapoczątkowują serię sformalizowanych działań, których celem jest zmiana zachowań grup społecznych, które uznaje się za źródło problemu lub w których upatruje się rozwiązanie problemu zbiorowego, realizowanych w interesie grup społecznych, które doświadczyły negatywnych skutków problemu, który jest przedmiotem zainteresowania*.² W ramach formowania polityk publicznych należy wymienić konstytutywne elementy, które do niej należą, a mianowicie jest to m.in. pojawienie się decyzji oraz intencji politycznych, które są spójne w swoim zamierzeniu. Muszą one zostać podjęte przez aktorów publicznych na różnym poziomie konkretyzacji o charakterze sformalizowanym. Mają one na celu kształtowanie zachowania grupy docelowej (pierwotnie scharakteryzowanych interesariuszy) w celu rozwiązania wcześniej zdefiniowanego problemu. Aktorami publicznymi odpowiedzialnymi za formowanie i realizowanie polityk publicznych jest państwo, samorządy oraz organizacje pozarządowe. Należy pamiętać, że nawiązanie poprawnych

¹ Kurzynowski A. (2001) Polityka społeczna- podstawowe pojęcia i zakres. W: Kurzynowski A. (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Instytut Gospodarstwa Społecznego SGH, s. 11.

² Knoepfel, Larrue, Varone, Hill 2007

relacji i odpowiedniego stopnia współpracy pomiędzy tymi instytucjami poprawia efektywność i skuteczność podejmowanych działań.

Ustawa o pomocy społecznej³ nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osoby zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Głównym zadaniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej. Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest konstytutywnym elementem formowania polityk publicznych. Identyfikacja oraz weryfikacja istniejących problemów społecznych jest nieodłącznym elementem polityki mającej na celu pomoc grupom wykluczonym oraz szczególnie narażonym na marginalizację. Kolejnym krokiem we wdrażaniu polityk publicznych jest wprowadzanie w życie określonych rozwiązań, w tym dostarczanie odpowiednich zasobów finansowych, ludzkich i organizacyjnych. W celu identyfikacji oraz usuwania przeszkód we wdrażaniu wypracowanych decyzji niezbędny jest monitoring działań. Końcowym rezultatem wprowadzenia polityk publicznych powinien być raport ewaluacyjny, który zawiera ocenę efektywności, trafności, skuteczności i użyteczności wypracowanych rozwiązań. Poniższy graf prezentuje przebieg pracy nad tworzeniem niniejszego dokumentu.

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2013 r., poz. 182.)

Podstawa formalna tworzenia Strategii

Priorytetowe kierunki zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Brzyska oraz planowane w ich ramach przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie kraju, na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Niniejszy rozdział przedstawia opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla niniejszej strategii.

Dokumenty europejskie

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona nowym długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. *„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”* podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach'
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Komisja Europejska opracowała wskaźniki, które mają na celu monitorowanie postępów w realizacji powyższych priorytetów- są to cele, określone na poziomie całej Unii Europejskiej, mianowicie⁴:

- *osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%;*
- *poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo- rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;*
- *zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;*
- *podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe;*
- *wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.*⁵

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez Komisję Europejską, a realizowane na poziomie Unii Europejskiej, państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym. Inicjatywy przewodnie to:

- *Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;*

⁴ <http://www.mg.gov.pl/Bezpieczenstwo+gospodarcze/Strategia+Europa+2020> dostęp 30.04.2015 r.

⁵ *ibidem*.

- *Mobilna młodzież – poprawa jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;*
- *Europejska agenda cyfrowa – osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu;*
- *Europa efektywnie korzystająca z zasobów – wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;*
- *Polityka przemysłowa w erze globalizacji – poprawa warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza MŚP oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, zdolnej do konkurencyjności w skali globalnej;*
- *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;*
- *Europejski program walki z ubóstwem – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.⁶*

Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Brzyska uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030

Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Krajowy Program Reform KRR

Narodowy Program Zdrowia na lata 2007-2015

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011-2016

⁶ <http://www.mg.gov.pl/Bezpieczenstwo+gospodarcze/Strategia+Europa+2020>

Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego

Krajowe regulacje prawne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Brzyska uwzględnia powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- przepisy o samorządzie gminnym,
- przepisy o finansach publicznych,
- przepisy o pomocy społecznej,
- przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- przepisy o przeciwdziałaniu narkomani,
- przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- przepisy o postępowaniu administracyjnym,
- przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- przepisy o dodatkach mieszkaniowych,

- przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- przepisy o systemie oświaty,
- przepisy - Kodeks cywilny,
- przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Dokumenty lokalne

Niniejsza Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska została zrealizowana z wykorzystaniem analizy *desk research*- analizy danych zastanych w oparciu o następujące dane lokalne:

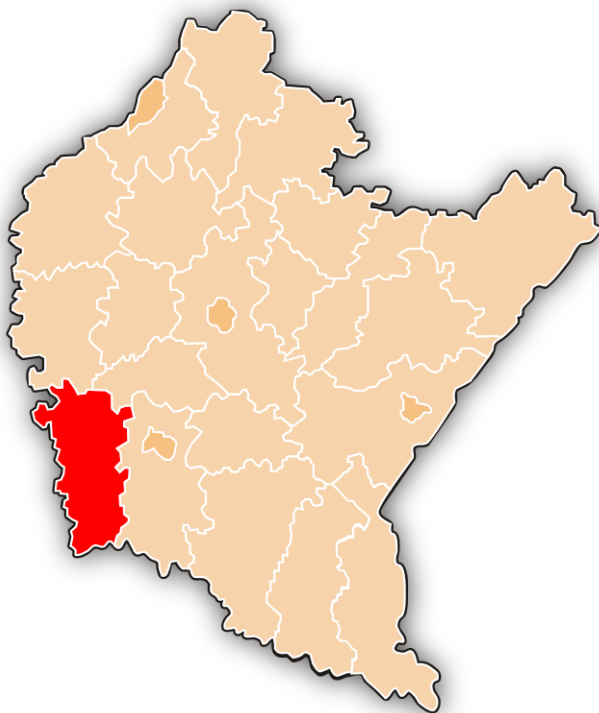
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brzyska na lata 2008-2014
- Sprawozdanie z realizacji programu „*Pomoc Państwa w zakresie dożywiania*”- za 2012-2014 rok
- Uchwała nr XXXVII/236/13 Rady Gminy w Brzyskach z dnia 27.12.2013
- Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.01.2014- 30.06.2014
- Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2013 rok
- Kwartalne sprawozdanie/ kwartalne zbiorcze sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych zawierające dane rzeczowe o realizacji ustawy z dn. 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych oraz informacje o wypłaconych świadczeniach rodzinnych i kosztach ich obsługi, składkach na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego oraz składkach na ubezpieczenie zdrowotne za IV kwartał 2013 roku
- Sprawozdanie z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7.09.2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7, z późn. zm. Za IV kwartał 2013 r.)

- Sprawozdanie rzeczowo-finansowe o zadaniach z zakresu świadczeń rodzinnych zrealizowanych ze środków budżetu państwa oraz budżetu gmin za IV kwartał 2012 r.
- Sprawozdanie z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7.09. 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 z późn. zm. za IV kwartał 2012)
- Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej-pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 rok
- Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej-pieniężnych, w naturze i usługach za 2013 rok
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2015
- Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Brzyska na lata 2014-2020
- Gminny Program Wspieranie Rodzin na lata 2015-2017
- Sprawozdanie dotyczące prowadzonej profilaktyki w szkołach związanej z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii w latach 2012-2014,
- Informacje o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Kołaczyce i gminy Brzyska w latach 2012-2014,
- Raport z realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie za 2011, 2012 i 2013 rok.

Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach

Informacje ogólne o gminie

Gmina wiejska Brzyska jest położona w województwie podkarpackim, w północnej części powiatu jasielskiego. Gmina ze strony zachodniej graniczy z województwem małopolskim, od strony południowej z gminą Skołyszyn, od południa z Jasłem i gminą Jasło, a od strony wschodniej z gminą Kołaczyce i gminą Brzostek.

Mapa nr 1. Położenie gminy Brzyska na mapie województwa podkarpackiego.

Gmina obejmuje 7 sołectw:

- Błażkowa
- Brzyska
- Dąbrówka
- Kłodawa
- Lipnica Dolna
- Ujazd
- Wróblowa

Powierzchnia gminy wynosi 45,13 km², w tym 71% obszaru stanowią użytki rolne, a 23%- użytki leśne.⁷ W gminie Brzyska rozwinięte jest rolnictwo, w związku z tym do walorów turystycznych tego terenu należy otaczająca fauna i flora oraz czyste powietrze. Walory architektoniczne oraz pomniki przyrody stwarzają doskonałe warunki do rozwoju turystyki. W pobliżu gminy znajduje się rezerwat *Liwocz* położony w Parku Krajobrazowym Pasma Brzanki. Jedną z popularnych atrakcji na terenie gminy jest góra Liwocz (562 m n.p.m.), która przynależy do Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki. Na górę prowadzą dwa szlaki turystyczne oraz jeden spacerowy, a na jej szczycie znajduje się wieża z platformą widokową. Miejsce to dostarcza również doskonałych warunków do rozwoju sportów zimowych. Oprócz naturalnych walorów, gmina Brzyska stanowi miejsce obfitujące w wiele interesujących zabytków architektonicznych. Należą do nich między innymi:

- Zespół pałacowo- dworski z końca XVII wieku mieszczący się w Brzyskach
- Neogotycki kościół parafialny w Brzyskach
- Park wraz z kompleksem dworskim z 1781 roku w Lipnicy Dolnej
- Cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej we wsi Błażkowa
- Malownicze kapliczki przydrożne

Gmina Brzyska zlokalizowana jest w pobliżu Jasła (odległość ok. 10 km), Dębicy (ok. 39 km), Tarnowa (ok. 50 km) oraz Krosna (ok. 37 km). Położenie gminy blisko miast sprzyja znalezieniu zatrudnienia przez mieszkańców gminy.

Struktura demograficzna mieszkańców

Struktura ludności w podziale na wiek i płeć stanowi podstawę większości analiz demograficznych, gdyż determinuje skalę i rodzaj potrzeb społecznych. Poniższa tabela przedstawia liczbę ludności faktycznie zamieszkałą w gminie Brzyska w latach 2005-2013 ogółem (dane dotyczą stanu na dzień 31 grudnia każdego roku). Przez cały analizowany okres czasu liczba ludności stopniowo wzrastała. W 2013 roku gminę Brzyska faktycznie zamieszkiwało 6449 mieszkańców ogółem, w tym 3190 mężczyzn

⁷ Portal Regionalny i Samorządowy REGIOset

oraz 3259 kobiet. Na 100 mężczyzn w gminie przypadają średnio 102 kobiety. Średnia gęstość zaludnienia gminy Brzyska w 2013 roku wyniosła 144 osób/km². Prognozy demograficzne GUS do 2020 roku zakładają stopniowy spadek liczby ludności nie tylko dla terenów wiejskich w powiecie jasielskim do 2035 roku, ale również dla terenów miejskich.

Wykres nr 1. Liczba ludności w gminie Brzyska w latach 2005-2013 według faktycznego miejsca zamieszkania. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna w gminie Brzyska jest korzystna. Najbardziej liczną grupą jest ludność w wieku produkcyjnym (4092 osoby w 2013 roku), zaś liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przeważa liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Analizując strukturę wieku ludności gminy można zaobserwować, że stopniowo maleje odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) oraz wzrasta odsetek osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Ludność w wieku:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	1591	1549	1522	1492	1451	1445	1418	1394	1362
Produkcyjnym (18-59/64 lat)	3695	3722	3784	3805	3856	3981	4021	4079	4092
Poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	949	955	953	960	966	966	987	982	1010

Tab.1. Odsetek ludności faktycznie zamieszkałej w gminie Brzyska w latach 2005-2013 według kategorii wieku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja w gminie Brzyska jest nieco bardziej korzystna od sytuacji demograficznej w kraju oraz w całym powiecie jasielskim.

Ludność w wieku:	Polska	Powiat jasielski	Gmina Brzyska
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	18,2%	18,8%	21,1%
Produkcyjnym (18-59/64 lat)	63,4%	63,8%	63,3%
Poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	18,4%	17,4%	15,6%

Tab.2. Procentowy udział ludności według kategorii wieku w 2013 roku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Prognozy demograficzne Głównego Urzędu Statystycznego dla powiatu jasielskiego zakładają, że w przyszłości, w związku ze starzeniem się ludności, znaczny wzrost liczby ludności wystąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, stopniowo zmniejszać się będzie natomiast odsetek ludności w wieku produkcyjnym oraz zmniejszać się będzie odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Liczba ludności wiek:	2015	2020	2025	2030
Przedprodukcyjny 0-17 lat	18,6%	18,3%	18,0%	16,8%
Produkcyjny 18-59/64 lat	63,0%	60,7%	58,6%	57,5%
Poprodukcyjny 60/65 lat i więcej	18,4%	21,0%	23,5%	25,8%

Tab. 3. Prognoza liczby ludności do 2020 roku – odsetek mieszkańców powiatu jasielskiego w latach 2015-2030 według kategorii wieku. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Zmiany w strukturze demograficznej ludności spowodowane są zmianami w przyroście naturalnym oraz wydłużeniem czasu trwania życia. Poniższa tabela przedstawia przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Brzyska w latach 2005-2013. Przez większość analizowanego okresu czasu, z wyjątkiem 2006 roku w gminie istniał dodatni przyrost naturalny. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w gminie Brzyska w 2013 roku osiągnął wartość 2,2 i był wyższy od

wskaźnika przyrostu naturalnego dla województwa podkarpackiego (0,8) oraz dla Polski (-0,5).

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przyrost naturalny	1,4	-1,4	3,0	1,1	3,6	1,3	2,0	4,2	2,2

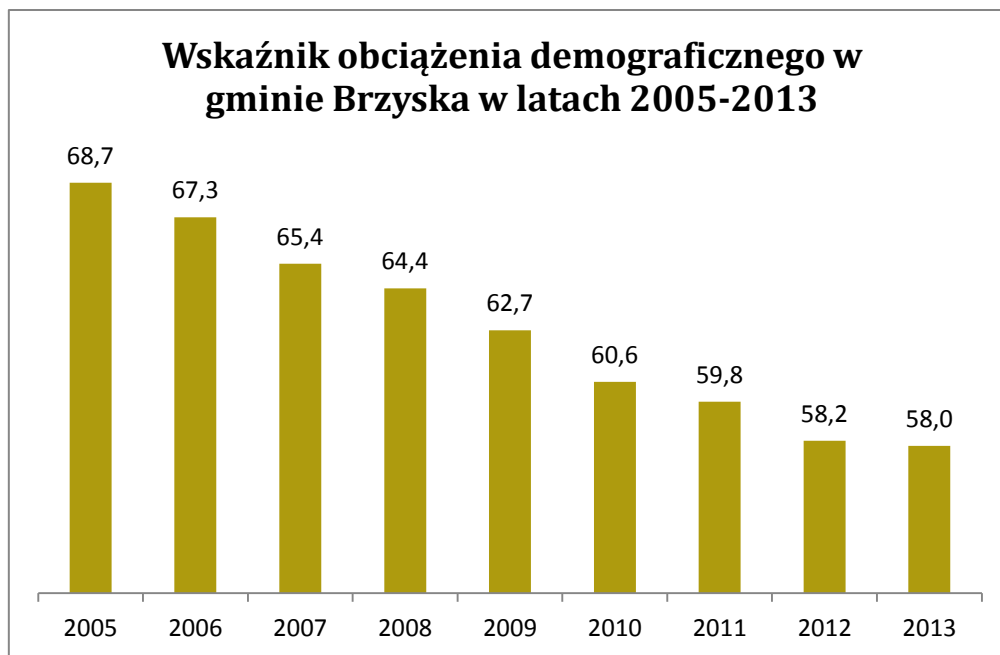
Tab. 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Brzyska w latach 2005-2013. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja społeczna kształtowana jest również przez zmiany w modelu rodziny. W gminie Brzyska liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności ulegała wahaniom. Wskaźnik liczby zawieranych małżeństw na 1000 ludności w gminie Brzyska w 2013 roku przyjął wartość 5 i jest niższy w porównaniu do lat poprzednich.

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba zawartych małżeństw	34	54	32	40	39	42	38	43	32
Liczba małżeństw na 1000 mieszkańców	5,4	8,6	5,1	6,4	6,2	6,6	5,9	6,7	5,0

Tab.5. Liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności w gminie Brzyska. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze starzeniem się społeczeństwa, przyczynią się do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Brzyska w latach 2005-2013. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Wartość tego wskaźnika przez analizowany okres czasu systematycznie malała. W 2013 roku przypadało 58 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Jednym z najczęściej stosowanych mierników zaawansowania procesu starzenia się jest wskaźnik starości, przedstawiający udział osób starszych wśród ogółu populacji. W 2013 roku współczynnik starości, przedstawiający udział kobiet oraz mężczyzn w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji w gminie wyniósł 15,6%. Innym miernikiem procesu starzenia się ludności jest indeks starości, wyrażający liczbę osób starszych (w wieku poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2013 roku wskaźnik ten, obliczony dla ludności w gminie Brzyska przyjął wartość 74,2. Starzenie się społeczeństwa wraz ze zmniejszającym się przyrostem naturalnym przyczynia się do powstania problemów: ekonomicznego, finansowego oraz społecznego. Ten niekorzystny trend demograficzny zachodzi w skali ogólnokrajowej, pojawiające się natomiast problemy społeczne powinny być rozwiązywane lokalnie. W gminie Brzyska sytuacja jest obecnie korzystna, ale w stosunkowo niedługim okresie czasu starzenie ludności w gminie nasili się.

Migracje ludności to przemieszczenia związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) i przekroczeniem granicy administracyjnej jednostki terytorialnej. W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- międzywojewódzkie (przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego),
- wewnątrzwojewódzkie (zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa),
- międzypowiatowe (przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego),
- wewnątrzpowiatowe (zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu).

Migracje zagraniczne to wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	-3	-3	12	1	-17	6	21	5	13
Mężczyźni	7	4	4	-3	-6	10	11	5	-1
Kobiety	-10	-7	8	4	-11	-4	10	0	14

Tab. 6. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Brzyska w latach 2005-2013. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Saldo migracji jest to różnica między liczbą osób, które napłynęły a liczbą osób, które opuściły dane terytorium w badanym czasie. Powyższa tabela przedstawia saldo migracji wewnętrznych mieszkańców gminy Brzyska, w obrębie kraju w przedziale czasu od 2005 do 2013 roku. W analizowanym okresie czasu, saldo migracji ulegało wahaniom. Największy napływ ludności nastąpił w roku 2011, natomiast największy odpływ ludności nastąpił w 2009 roku.

Poniższa tabela przedstawia saldo migracji zewnętrznych (zagranicznych) w gminie Brzyska w okresie od 2005 do 2013 roku. Saldo migracji zewnętrznych w analizowanym czasie ulegało wahaniom, jednak były one znacznie niższe niż wahania w przypadku salda migracji wewnętrznych. Największy odpływ ludności związany z migracjami zagranicznymi miał miejsce w 2006-2008 roku.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	0	-2	-9	-1	0	0	0	0	-1
Mężczyźni	0	0	-5	-1	0	0	0	0	0
Kobiety	0	-2	-4	0	0	0	0	0	-1

Tab.7. Saldo migracji zagranicznych w gminie Brzyska w latach 2005-2013. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Diagnoza warunków życia mieszkańców oraz istniejących problemów społecznych w gminie Brzyska

Edukacja

Rozwój współczesnej gospodarki w coraz większym stopniu opiera się na wiedzy. Dane dotyczące wykształcenia mieszkańców gminy Brzyska pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego, który przeprowadzony został w 2002 roku. Od tego czasu wzrosła dostępność szkolnictwa oraz liczba osób, które decydują się zdobywać coraz wyższe wykształcenie, dlatego też można przypuszczać, że w chwili obecnej wykształcenie mieszkańców będzie bardziej korzystne od wskaźników prezentowanych w tabeli. Niestety wyniki Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku nie przedstawiają szczegółowych danych dla gminy Brzyska.

2002	
Poziom wykształcenia	Liczba ludności Gmina Brzyska
Wyższe	177
Średnie i policealne	1018
Zasadnicze zawodowe	1472
Podstawowe ukończone i gimnazjalne**	2028
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	234

Tab. 8. Poziom wykształcenia na podstawie wyników spisów w latach 2002. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

** w 2002 roku wykształcenie wyłącznie podstawowe

Na terenie gminy znajdują się placówki oświatowe, które zapewniają dzieciom możliwość kształcenia się na różnych etapach rozwoju. Na terenie gminy funkcjonują placówki oświatowe:

- Zespół Szkół Społecznych im. Jana Pawła II w Lipnicy Dolnej
- Zespół Szkół w Wróblowej
- Publiczne Gimnazjum w Brzyskach
- Publiczne Gimnazjum im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Błażkowej
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Błażkowej
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Brzyskach

Według danych GUS (Bank Danych Lokalnych) w szkołach podstawowych w gminie Brzyska w roku szkolnym 2012/2013 uczyło się 390 osób, w szkołach gimnazjalnych – 251 osób. W roku szkolnym 2012/2013 w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 158 dzieci. W roku szkolnym 2013/2014 do szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie gminy Brzyska uczęszczało 376 dzieci, do szkół gimnazjalnych- 245 osób, a do placówek wychowania przedszkolnego 162 dzieci. W roku szkolnym 2013/2014 na jeden oddział w szkołach podstawowych przypadało 13 uczniów, a w szkołach gimnazjalnych- 16. W szkołach na terenie gminy Brzyska w roku 2011/2012 łącznie zatrudnionych było (w przeliczeniu na etaty) 26 nauczycieli. Odnosząc się do kwestii szkolnictwa warto wspomnieć o współczynniku skolaryzacji. Współczynnik ten wyrażony procentowo przedstawia stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia. W gminie Brzyska współczynnik skolaryzacji brutto w roku szkolnym 2011/2012 w szkołach podstawowych wyniósł 89%, a w szkołach gimnazjalnych- 92%.

Nowoczesna gospodarka o dużym potencjale innowacyjności wymaga rozwijania umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjnych. Miejscem wyrównywania szans dzieci, już na wczesnych etapach edukacji, w tym zakresie może być szkoła. Istotnymi informacjami, dającymi obraz na temat rozwoju społeczeństwa informacyjnego w gminie, są statystyki dotyczące dostępu uczniów do komputerów w szkole, w tym również dostępu do komputerów z dostępem do Internetu. Poniższa

tabela przedstawia informacje na ten temat. Ponadto, w szkołach podstawowych na terenie gminy znajdują się ogółem 4 pracownice komputerowe, w szkołach gimnazjalnych również 4 pracownice (dane GUS: za rok szkolny 2011/2012.)

		2010/11	2011/12
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w szkołach	Szkoły podstawowe	69	84
	Szkoły gimnazjalne	58	58
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach	Szkoły podstawowe	7	5
	Szkoły gimnazjalne	5	5

Tab.9. Dostęp uczniów w gminie Brzyska do komputerów z dostępem do Internetu w szkołach. GUS. Vademecum Statystyczne Samorządowca 2013.

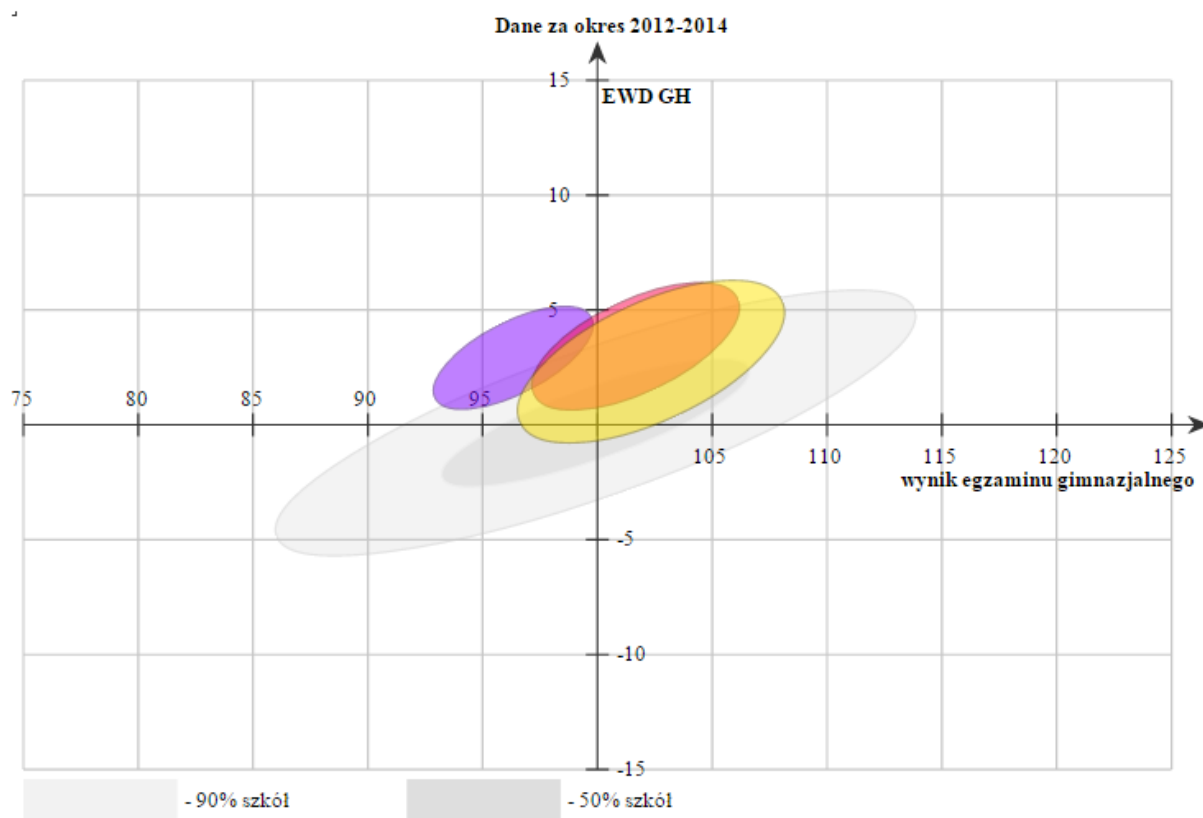
Młodzi mieszkańcy gminy często korzystają z nowoczesnych technologii komunikacyjnych. Dostępność oraz kompetencje związane z technologiami komunikacyjnymi mniejsze są wśród starszych mieszkańców, a także osób mniej wykształconych.

W tym miejscu warto również przyjrzeć się pracom szkół gimnazjalnych na terenie gminy. Jak powszechnie wiadomo, wyniki uczniów mogą być zależne od różnych czynników: indywidualne predyspozycje, wcześniejsze osiągnięcia, warunki sprzyjające nauce czy też zasoby materialne. Dobre wyniki egzaminacyjne niekoniecznie mogą być wskaźnikiem dobrego nauczania przez szkołę. Aby poznać realny wkład pracy danych szkół w postępy uczniów, należy posłużyć się metodą EWD- edukacyjnej wartości dodanej, która jest metodą statystyczną pozwalającą określić wkład danej szkoły w efekty nauczania uczniów. Aby móc tego dokonać, należy posłużyć się dwoma pomiarami wyników egzaminacyjnych- na początku nauki w danej szkole (w przypadku gimnazjum jest to test przeprowadzany w VI klasie szkoły podstawowej) oraz na koniec nauki (test gimnazjalny). Główną funkcją wykorzystania tej metody jest ewaluacja i monitoring pracy szkół, co pozwoli na poprawę dalszych procesów edukacyjnych w tych placówkach.⁸ Poniżej znajdują się wykresy określające pozycję danej szkoły w odniesieniu do jej edukacyjnej wartości dodanej. Obiektami ujętymi w analizie zostały

⁸ <http://ewd.edu.pl/wskazniki/gimnazjum/co-to-jest-ewd-2/>

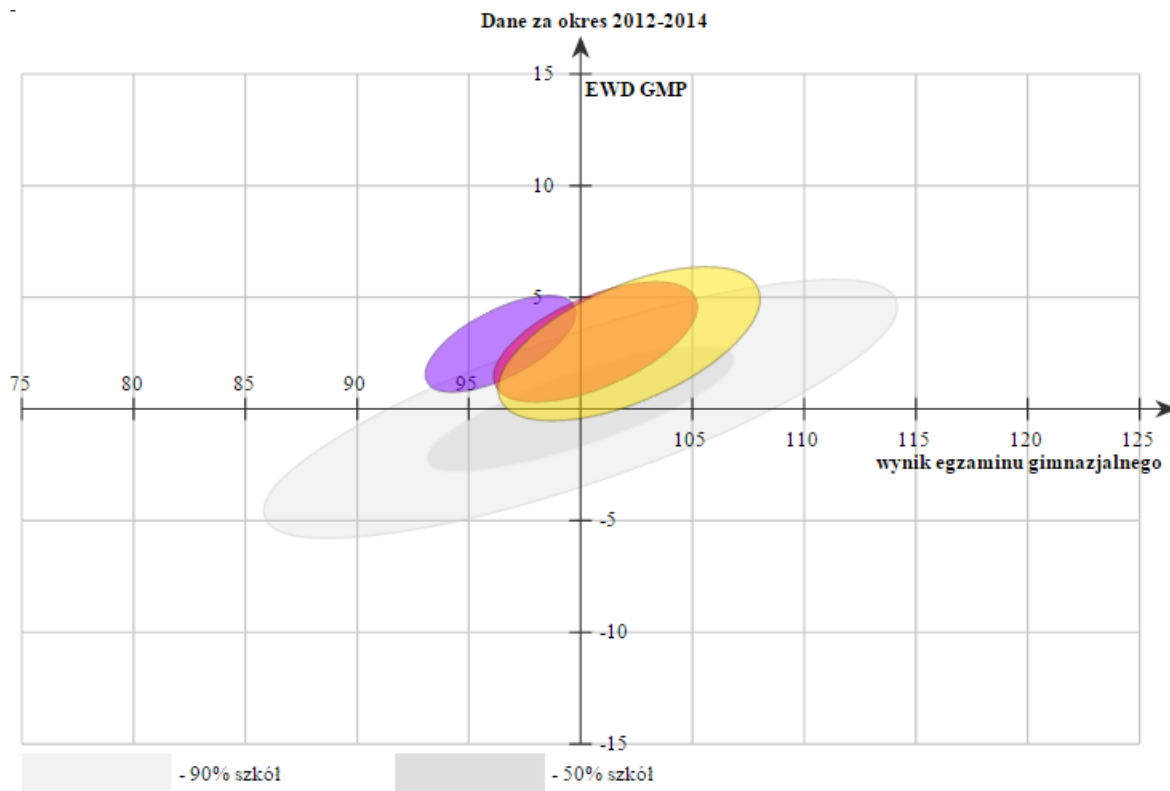
następujące szkoły: Publiczne Gimnazjum im. Ks. Kardynała Wyszyńskiego w Błażkowej, Publiczne Gimnazjum we Wróblowej oraz Publiczne Gimnazjum w Brzyskach. Nie istnieją dane porównawcze dla Gimnazjum w Lipnicy Dolnej.

Szkoła	Liczba uczniów
Publiczne Gimnazjum w Brzyskach	112
Publiczne Gimnazjum im. ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Błażkowej	69
Publiczne Gimnazjum we Wróblowej	38

Wykres nr 3. Edukacyjna Wartość Dodana dla gimnazjów zlokalizowanych na terenie gminy Brzyska na podstawie ewd.edu.pl⁹ Wskaźnik humanistyczny. Dane za okres 2012-2014.

⁹ <http://ewd.edu.pl/wskazniki/gimnazjum/porownywarka-szkol/>

Wykres nr 4. Edukacyjna Wartość Dodana dla gimnazjów zlokalizowanych na terenie gminy Brzyska na podstawie ewd.edu.pl¹⁰ Wskaźnik matematyczno-przyrodniczy. Dane za okres 2012-2014.

Zarówno w przypadku wyników z zakresu przedmiotów humanistycznych jak i przedmiotów z części matematyczno przyrodniczej dla Publicznego Gimnazjum im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Błazkowej oraz Publicznego Gimnazjum we Wróblowej mamy do czynienia z tzw. szkołami neutralnymi (ich pozycja jest bliska punktowi 100;0 w układzie współrzędnych). Szkoła neutralna to szkoła zbliżona wynikami egzaminów zbliżona do średniej krajowej. Wskaźnik EWD określający efektywność szkoły również nie przyjmuje dużych odległości od średniej. W przypadku Publicznego Gimnazjum w Brzyskach mamy inną sytuację- na podstawie danych statystycznych i wskaźnika EWD przyjmuje ona status szkoły wspierającej tj. uczniowie tej szkoły osiągają stosunkowo niższe od średniej wyniki na egzaminie, lecz wartość dodana szkoły, czyli jej wkład i efektywność nauczania jest wysoki (wyższy niż w przypadku pozostałych dwóch gimnazjów z gminy Brzyska).

¹⁰ <http://ewd.edu.pl/wskazniki/gimnazjum/porownywarka-szkol/>

W szkołach w gminie Brzyska zostały zrealizowane programy mające na celu wyrównanie szans edukacyjnych wśród uczniów. Zrealizowano następujące projekty:

- „*Równe szanse w gminie Brzyska*” polegający na organizacji zajęć dodatkowych dla uczniów z klas I-III szkół podstawowych oraz zakup niezbędnych pomocy edukacyjnych do prawidłowej realizacji tych zajęć;
- „*Odkrywamy, doświadczamy, tworzymy*”- celem ogólnym było podniesienie oferty edukacyjnej Gimnazjum w Błażkowej polegającej na realizacji programu rozwojowego wyrównującego szanse edukacyjne, rozwijającego kompetencje kluczowe i zdolności do zatrudnienia; projekt
- „*Przez edukację do dobrej przyszłości*”- celem było podniesienie oferty edukacyjnej Gimnazjum w Brzyskach- polegającej na realizacji programu rozwojowego wyrównującego szanse edukacyjne, rozwijającego kompetencje kluczowe i zdolności do zatrudnienia;
- „*Zajęcia pozalekcyjne kluczem do sukcesu ucznia*”- celem projektu było wsparcie uczniów Zespołu Szkół w Wróblowej w zakresie wyrównywania ich szans edukacyjnych poprzez nadrobienie zaległości, poszerzenie wiedzy i rozwijanie umiejętności kluczowych, rozwiązywanie problemów pedagogiczno-psychologicznych i doradztwo zawodowe a także wzmocnienie i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkoły poprzez wprowadzenie programu rozwojowego szkoły.

Aktywność obywatelska oraz umiejętność współpracy i wymiany wiedzy stają się kluczowe w obliczu wyzwań współczesnej gospodarki oraz przyczyniają się do powiększania dobrobytu społecznego. Pobudzanie aktywności mieszkańców, ich zaangażowania w sprawy lokalne oraz kształtowanie odpowiedzialności za rozwiązywanie problemów społecznych stają się największym wyzwaniem stojącym przed lokalnymi władzami oraz instytucjami działającymi na terenie gminy. Na terenie gminy Brzyska działają następujące stowarzyszenia i Ochotnicze Straże Pożarne:

- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Liwocz”
- Gminny Ludowy Klub Sportowy „Liwocz”
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Ludowy Klub Sportowy
- “Liwoczanka” Stowarzyszenie Kobiet Gminy Brzyska
- Liwockie Stowarzyszenie Jeździeckie – Stanica Liwocz

- „Góra Liwocz” Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Dąbrówka
- Stowarzyszenie „Szkoła Przyszłości”
- Stowarzyszenie Kulturalno- Oświatowe „Lipnica”
- Ochotnicza Straż Pożarna w Brzyskach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dąbrówce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy Dolnej
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ujeździe
- Ochotnicza Straż Pożarna w Błazkowej
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kłodawie

Na terenie gminy Brzyska powstały dwa ośrodki w ramach projektu *„Wioska internetowa-kształcenie na odległość na terenach wiejskich”*:

- Centrum Kształcenia w Ujeździe
- Centrum Kształcenia w Dąbrówce

Projekt został sfinansowany z funduszy Unii Europejskiej i budżetu państwa w ramach Działania 2.1a SPO RZL jako efekt współpracy Fundacji RAPZ, Przedsiębiorstwa Telekomunikacyjnego, Optoland S.A. oraz gminy Brzyska. Miejsca te mają na celu aktywizowanie osób zamieszkujących tereny wiejskie do podejmowania działań edukacyjnych. Placówki mają wymiar oświatowy i dostarczają możliwość kształcenia *on-line* za pośrednictwem nowych mediów. Główną zaletą tego projektu jest to, iż mieszkańcy gminy mają możliwość zdobycia nowych kompetencji i jednocześnie podwyższenie swoich kwalifikacji zawodowych. Każda zainteresowana osoba może skorzystać z bezpłatnych kursów *on-line* dostępnych na specjalnej platformie e-edukacyjnej. Dzięki takiemu sposobowi nauczania, wiedza jest dostępna dla każdego niezależnie od czasu i miejsca. Proces nauczania z wykorzystaniem metody e-learningowej jest dostosowany do indywidualnych potrzeb użytkowników. Poziom trudności przekazywanych informacji jest dopasowany do poziomu wykształcenia oraz wiedzy użytkowników, co przekłada się na efektywność nauczania. Kolejną zaletą płynącą z zainicjowanego projektu jest udostępnienie możliwości samokształcenia, odtwarzania zajęć, ćwiczeń i lekcji oraz dostarczanie obiektywnej oceny wyników pracy użytkownika. Obydwa Centra Kształcenia wyposażone są w serwer, 10 stacji roboczych

(jednostka, centralna, monitor, słuchawki, kamera internetowa, klawiatura, mysz optyczna), urządzenia wielofunkcyjne, projektor multimedialny z ekranem, wyświetlacz wielkoformatowy, tablet PC, zestaw głośników.

Kultura, sport i rekreacja

Na terenie gminy działa Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzyskach, pełniące funkcję animatora życia kulturalnego w gminie. Zadaniem tej instytucji jest także upowszechnianie czytelnictwa wśród mieszkańców. W skład placówki wchodzi również Gminna Biblioteka Publiczna w Brzyskach wraz z Filią w Błażkowej. Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzyskach jest instytucją powołaną Uchwałą Rady Gminy w Brzyskach Nr XXVII/159/01 z dnia 22 lutego 2001 r., która została utworzona przez połączenie Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z Filią. Instytucja ta wpisana jest do rejestru instytucji kultury. Biblioteka w Brzyskach czynna jest w poniedziałki, wtorki i czwartki od 7:00 do 15:00, a w środy i piątki w godz. od 9:00 do 17:00, natomiast Filia w Błażkowie czynna jest od poniedziałku do piątku od 7:00 do 17:00. Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzyskach spełnia następujące zadania:¹¹

■ W zakresie działalności kultury:

- Animacja kultury wśród najmłodszych mieszkańców gminy poprzez rozwijanie umiejętności pracy w zespołach, kołach zainteresowań, organizowanie konkursów, przeglądów.
- Upowszechnianie sztuki ludowej na terenie gminy Brzyska.
- Opieka i koordynacja prowadzonych działań kulturowych.
- Organizacja czasu wolnego i wypoczynku zgodnie z preferencjami uczestników.
- Prowadzenie dokumentacji dotyczącej prowadzonych działań kulturalnych na terenie gminy.

■ W zakresie działalności bibliotecznej:

- Prowadzenie statystyk czytelniczych.
- Uzupełnianie zbiorów bibliotecznych.

¹¹ <http://www.brzyska.pl/index.php/gckicz>

- Udostępnianie zbiorów bibliotecznych zainteresowanym osobom.
- Organizacja spotkań autorskich, konkursów i innych form zachęcających do czytelnictwa.
- Współpraca z Miejską Biblioteką Publiczną.
- Upowszechnianie czytelnictwa wśród mieszkańców.
- Zapewnienie dostępu do Internetu.

Wskaźniki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3129	3137	3196	3213	3228	3232
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	87	86	79	77	80	80
Imprezy ogółem	-	32	-	32	38	33
Uczestnicy imprez	-	665	-	460	572	846
Zespoły artystyczne	-	6	-	5	5	5
Członkowie zespołów artystycznych	-	67	-	50	50	50
Koła (kluby)	-	-	-	7	7	7
Członkowie kół (klubów)	-	-	-	66	66	68

Tab.10. Wskaźniki dotyczące kultury i sztuki (działalność bibliotek, domów, ośrodków kultury i świetlic) w gminie Brzyska. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Powyższa tabela prezentuje wskaźniki dotyczące kultury i sztuki na terenie gminy Brzyska. Wartości te związane są z działalnością Gminnego Centrum Kultury i Czytelnictwa oraz innych ośrodków kulturowych. Jak wynika z danych, na 1000 mieszkańców gminy Brzyska w 2013 roku przypadało zaledwie 80 osób, które były czytelnikami bibliotek publicznych zlokalizowanych na terenie gminy. W porównaniu z poprzednimi latami poziom czytelnictwa pozostaje na podobnym poziomie. W 2013 roku na jedną jednostkę biblioteczną przypadało 3232 osób. W 2013 roku na terenie gminy Brzyska odbyły się łącznie 33 imprezy o charakterze kulturowym, w których uczestniczyło łącznie 846 osób. Liczba uczestników w tego typu imprezach jest znaczenie wyższa niż to miało miejsce w latach poprzednich. Na terenie gminy obecnie funkcjonuje 5 zespołów artystycznych do których przynależy łącznie 50 osób oraz 7 kół do których przynależy 68 członków.

Wskaźniki	2008 rok	2010 rok	2012 rok
Kluby	2	4	4
Członkowie	165	209	239
Ćwiczący ogółem	112	190	225
Ćwiczący mężczyźni	97	167	196
Ćwiczący kobiety	15	23	29
Ćwiczący do lat 18 ogółem	79	126	141
Ćwiczący do lat 18 chłopcy	64	105	118
Ćwiczący do lat 18 dziewczęta	15	21	23
Instruktorzy sportowi	2	6	7
Sekcje sportowe	4	5	5

Tab.11. Wskaźniki dotyczące sportu i rekreacji w gminie Brzyska. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Powyższa tabela przedstawia wskaźniki dotyczące aktywności sportowych i rekreacyjnych podejmowanych przez mieszkańców gminy Brzyska. W 2012 roku na terenie gminy funkcjonowały 4 kluby sportowe do których łącznie przynależało 239 osób. Jak wynika z powyższych danych, od 2008 liczba osób podejmujących aktywność fizyczną stopniowo wzrastała zarówno w grupie osób dorosłych jak i młodzieży do lat 18. W obydwu tych grupach wiekowych mamy do czynienia z zdecydowaną przewagą mężczyzn zaangażowanych w zajęcia sportowe.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonuje kilka podmiotów świadczących usługi medyczne. Jest to między innymi Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzyskach, który świadczy usługi od poniedziałku do piątku od godziny 7:00 do 18:00. Poradę zdrowotną można uzyskać od lekarzy medycyny ogólnej- specjalistów medycyny rodzinnej oraz od lekarza pediatrii. Ponadto w tym miejscu znajduje się gabinet stomatologiczny świadczący usługi w każdy dzień roboczy za wyjątkiem czwartków. Nocną i świąteczną opiekę medyczną w dni powszednie od godz. 18 do 8, w soboty, niedziele i święta całodobowo zapewnia dla pacjentów zadeklarowanych w SPZOZ Brzyska Szpital Specjalistyczny w Jasle. Na terenie gminy znajduje się również Gabinet

Rehabilitacji Leczniczej gdzie wykonywane są zabiegi fizjoterapeutyczne. Placówka świadczy swoje usługi w każdy dzień roboczy. W gminie usytuowana jest również Apteka *Brzyska* otwarta od poniedziałku do soboty. Ponadto opieka zdrowotna realizowana przez funkcjonowanie takich punktów jak gabinet zabiegowy, gabinet pielęgniarstwa środowiskowej, gabinet medycyny szkolnej oraz gabinet położniczej środowiskowej.

W 2013 roku łącznie udzielono 26270 porad lekarskich z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.

Rok	2011	2012	2013
Porady ogółem	25803	24390	26270

Tab.12 Liczba podstawowych porad lekarskich ogółem udzielanych mieszkańcom gminy Brzyska w latach 2011-2013. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

W 2013 roku z danych GUS dla gminy Brzyska wynika, iż w rejestrze REGON wpisane były 299 podmioty gospodarki narodowej, w tym w sektorze rolniczym – 4 podmioty, w sektorze przemysłu i budownictwa – 94 podmioty, pozostała działalność – 201 podmiotów. Analizując strukturę firm według klas wielkości zatrudnienia, należy zauważyć zupełną dominację mikroprzedsiębiorstw. Zdecydowaną większość stanowią niewielkie podmioty gospodarcze, w których jest zatrudnionych 0-9 osób (285 podmiotów). 14 podmiotów zatrudnia od 10 do 49 osób.

Wskaźniki - 2013 rok	Gmina Brzyska	Powiat jasielski	Województwo podkarpackie	Polska
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tysięcy ludności	437	667	728	1032
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	5,5	8,2	8,7	11,9

Tab. 13. Podmioty gospodarki narodowej - wskaźniki. GUS. 2013 rok. Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w powiecie jasielskim stopa bezrobocia rejestrowanego na dzień 31 grudnia 2013 roku, wynosiła 18,2% i była wyższa od stopy bezrobocia rejestrowanego dla kraju (13,4%), była również wyższa od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa podkarpackiego (16,3%). W 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wyniósł 12,3% (11,5%-mężczyźni; 13,2%-kobiety-Bank Danych Lokalnych GUS). Według stanu na dzień 30 czerwca 2013 roku zarejestrowanych było 10015 osób z powiatu jasielskiego. Większość zarejestrowanych bezrobotnych (73%) stanowiły osoby legitymujące się stażem pracy. Blisko połowa (47,5%) zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców powiatu w tym czasie stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, natomiast 19,8% zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby poniżej 25 roku życia. Czas poszukiwania pracy wpływa na szanse bezrobotnych na szybko zmieniającym się rynku pracy. W grupie bezrobotnej młodzieży przeważają osoby pozostające bez zatrudnienia w okresie od 6-12 miesięcy.

Bezrobotni zarejestrowani wg wieku i płci	
Ogółem	100%
Mężczyźni	47,5%
Kobiety	52,5%
24 lata i mniej	
Ogółem	19,8%
Mężczyźni	10,2%
Kobiety	9,6%
25-34	
Ogółem	30,7%
Mężczyźni	13,2%
Kobiety	17,5%
35-44	
Ogółem	22,7%
Mężczyźni	9,5%
Kobiety	13,2%
45-54	
Ogółem	18,4%
Mężczyźni	8,8%
Kobiety	9,6%
55 i więcej	
Ogółem	8,5%
Mężczyźni	5,8%
Kobiety	2,7%

Tab. 14. Procent bezrobotnych według wieku i płci w powiecie jasielskim w 2013 roku.
Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Według stanu na dzień 30 czerwca 2013 roku według danych GUS w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jaśle zarejestrowanych było 849 osób powyżej 55 roku życia, co stanowi 8,5% ogółu zarejestrowanych. Największy odsetek bezrobotnych w powiecie jasielskim stanowią osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata (30,7%) wszystkich bezrobotnych. Częściej osobami bezrobotnymi są kobiety niezależnie od kategorii wiekowej. W przypadku podziału bezrobotnych według poziomu wykształcenia, najwyższy procent bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczo zawodowym (32,3%), policealnym (26,5%) oraz z gimnazjalnym i niższym niż gimnazjalnym (21,4%).

Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia i płci	
wyższe	
Ogółem	11,4%
Mężczyźni	3,6%
Kobiety	7,9%
policealne, średnie zawodowe	
Ogółem	26,5%
Mężczyźni	9,9%
Kobiety	16,6%
średnie ogólnokształcące	
Ogółem	8,4%
Mężczyźni	3,2%
Kobiety	5,2%
zasadnicze zawodowe	
Ogółem	32,3%
Mężczyźni	18,3%
Kobiety	14,0%
gimnazjalne i poniżej	
Ogółem	21,4%
Mężczyźni	12,5%
Kobiety	8,9%

Tab. 15. Procent bezrobotnych według poziomu wykształcenia w powiecie jasielskim w 2013 roku.
Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

2,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie jasielskim stanowiły osoby niepełnosprawne. Spośród całej grupy bezrobotnych, 47,5% stanowią osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP pozostające bez pracy dłużej niż 1 rok (w tym 38,7% mężczyzn oraz 55,5% kobiet). Z danych GUS wynika, iż 69% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie jasielskim stanowią osoby zamieszkujące tereny wiejskie, natomiast pozostała część to osoby zamieszkałe w mieście.

Na koniec grudnia 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jaśle zarejestrowanych bezrobotnych były 503 osoby (523 osoby- 2011 rok, 537 osób-2012 rok) z terenu gminy Brzyska, co stanowiło 5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców powiatu jasielskiego. Wśród bezrobotnych mieszkańców gminy Brzyska, zarejestrowanych było 249 kobiet oraz 254 mężczyzn. Osoby bezrobotne z terenu gminy Brzyska mogą uzyskać pomoc w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Brzyskach oraz Powiatowym

Urządzie Pracy w Jaśle. Poniżej przedstawione zostały dokładne statystyki dotyczące bezrobocia na terenie gminy Brzyska w latach 2011-2013.

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Bezrobotni	523	537	503
Bezrobotni długotrwale	329	289	287
Bezrobotni z prawem do zasiłku	64	81	60

Tab.16. Statystyki dotyczące bezrobocia w gminie Brzyska. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

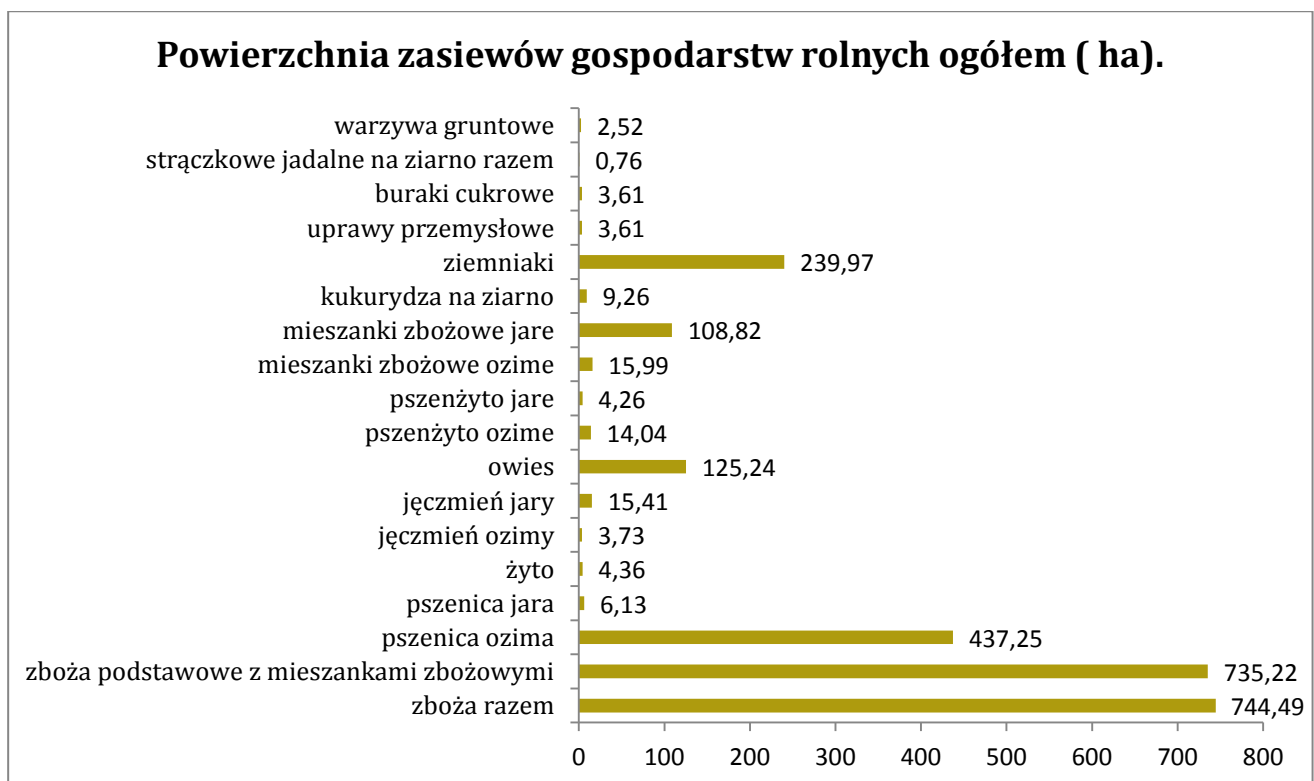
Rolnictwo

W tym miejscu warto również wspomnieć o istotnym znaczeniu rolnictwa dla gminy Brzyska. Powierzchnia użytków rolnych na terenie gminy wynosi 4487 ha, z czego 3011 ha stanowią grunty orne. Powierzchnia gruntów leśnych -1124,35 ha. Według Narodowego Spisu Rolnego z 2010 roku, średnia powierzchnia gruntów ogółem dla danego gospodarstwa wyniosła 1,94 ha (użytki rolne -1,44 ha). Przeważająca kultura rolna gruntów rolnych to III oraz IV klasa. Całkowita liczba gospodarstw rolnych to 1265- 619 gospodarstw rolnych do 1 ha oraz 646 gospodarstw rolnych powyżej 1 ha. Zaledwie 31 gospodarstw charakteryzuje się obszarem użytków rolnych powyżej 5 hektarów. Dane te świadczą o rozdrobnionym charakterze gospodarstw rolnych na terenie gminy Brzyska. Jak wynika z danych GUS, dochody z rolnictwa są jedynym źródłem utrzymania dla wielu rodzin (1233 gospodarstw domowych bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej- dane GUS 2010).

Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł	Liczba
Ogółem	1265
z dochodem z działalności rolniczej	1215
z dochodem z emerytury i renty	643
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	32
z dochodem z pracy najemnej	886
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	137
bez dochodów z działalności rolniczej	50
bez dochodów z emerytury i renty	622
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	1233
bez dochodów z pracy najemnej	379
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	1128

Tab. 17. Statystyki dotyczące dochodów gospodarstw domowych w 2010 roku.
Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych GUS.

Jak wynika z poniższego wykresu, dominującą uprawą na terenie gminy są zboża podstawowe, pszenica ozima, ziemniaki, owies oraz mieszanki zbożowe jare.

Wykres nr 5. Powierzchnia zasiewów gospodarstw rolnych ogółem (w hektarach) na terenie gminy Brzyska. Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Bank Danych Lokalnych.

Wykluczenie społeczne

Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą liczyć na pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym w formie świadczeń pieniężnych (zasiłek celowy, zasiłek okresowy, zasiłek stały, zasiłek celowy specjalny). Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy również pomoc rzeczową i finansową oraz pomoc o charakterze niepieniężnym, do której zaliczyć można pracę socjalną, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, sprawienie pogrzebu, zapewnienie schronienia, odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej, dożywianie dzieci.

Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy

Powód	2011	2012	2013	2014
Ubóstwo	386	398	318	275
Bezrobocie	351	361	171	231
Niepełnosprawność	28	25	27	68
Długotrwała lub ciężka choroba	48	72	75	69
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	112	94	48	48
Alkoholizm	1	2	3	0
Narkomania	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa (w tym wielodzietność)	0	63	0	0
Opuszczenie zakładu karnego	1	1	1	0
Przemoc w rodzinie	8	15	18	14
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	14
Zdarzenia losowe	2	0	0	5

Tab.18. Powody przyznania pomocy społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach. Tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w latach 2010-2013 było ubóstwo (definiowanego jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego pomocy społecznej), bezrobocie, następnie bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz długotrwała lub ciężka choroba. Poniższa tabela przedstawia statystyki dotyczące liczby rodzin objętych nadzorem pracowników socjalnych. W 2014 roku zatrudnionych było 4 pracowników socjalnych, a 347 rodzin zostało objętych pracą socjalną.

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba pracowników socjalnych	3	3	4	4	4	4
Liczba rodzin (w tym osób samotnie gospodarujących) objętych pracą socjalną	551	582	580	500	584	347

Tab. 19. Wskaźnik dostępności kadry socjalnej w latach 2009-2014 oraz liczba rodzin objętych pracą socjalną. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą skorzystać z wielu różnych form pomocy świadczonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach. Poniższa tabela przedstawia statystyki dotyczące pomocy w zakresie przyznawania świadczeń pieniężnych i niepieniężnych mieszkańcom gminy.

Rok	2012	2013	2014
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne	482	569	102
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie niepieniężne	0	0	232
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie ogółem	482	569	334

Tab. 20. Liczba rodzin, która doświadczyła pomocy pieniężnej i niepieniężnej w latach 2012-2014. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

W tym miejscu warto również przyjrzeć się statystykom dotyczącym środków finansowych na wydatki w zakresie pomocy społecznej.

Rodzaj świadczenia- pomoc społeczna	2012 rok	2013 rok	2014 rok
Zasiłki stałe	67 765 zł	100 493 zł	125 509 zł
Zasiłki okresowe	128 930 zł	119 800 zł	126 440 zł
Posiłek	295 621 zł	339 027 zł	169 826 zł
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	0zł	0zł	4 000 zł
Sprawienie pogrzebu	2000 zł	0 zł	3000 zł
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0 zł	8 500 zł	30 424 zł
Inne zasiłki celowe (w tym zasiłki specjalne)	33 890 zł	46 481 zł	149 337 zł
Opłata za Domy Pomocy Społecznej	24 890 zł	25 929 zł	26 749 zł

Tab.21. Wybrane świadczenia udzielone przez GOPS w Brzyskach. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

W 2014 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej korzystało łącznie 347 rodzin. Przyjrzyjmy się typom rodzin objętych pomocą społeczną. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane dotyczące tej kwestii. Najliczniejszą grupą objętą pomocą społeczną były przede wszystkim rodziny z minimum 4 osobami w składzie.

Wyszczególnienie	Ogółem		
	2012	2013	2014
Rodziny ogółem:	500	584	347
o liczbie osób:			
1	8,4%	7,7%	14,7%
2	5,8%	5,80%	8,6%
3	15,8%	18,7%	12,4%
4	28,4%	27,2%	28,8%
5	20,6%	19,5%	19,9%
6 i więcej	21%	21,1%	15,6%
W tym:			
rodziny z dziećmi ogółem	346	412	210
rodziny niepełne ogółem	25	21	20
rodziny emerytów i rencistów	111	151	67

Tab. 22. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2012-2014. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą skorzystać w wielu różnych form pomocy świadczonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach. Świadczenia niepieniężne z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

w postaci posiłków przyznawane są w ramach programu wieloletniego „*Pomoc Państwa w zakresie dożywiania*”. Głównym celem programu jest zniwelowanie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin o niskich dochodach oraz będących w trudnej sytuacji materialnej. Program skierowany jest również do osób chorych, niepełnosprawnych oraz osób starszych.¹² Ponadto program jest składową polityki społecznej, która ma na celu wsparcie finansowe dla gmin w kwestii dożywiania, podniesienie statusu życia rodzin o niskich dochodach oraz dbałość o stan zdrowia i nawyki żywieniowe dzieci i młodzieży. Poniższa tabela przedstawia wybrane statystyki dotyczące pomocy w zakresie dożywiania.

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba osób korzystających ze świadczeń	431	425	440	412
Liczba świadczeń ogółem (liczba posiłków)	73 435	64 384	73 461	56 984
Kwota świadczeń w złotych(koszt posiłków)	152 011	164 761	198 737	167 072

Tab. 23. Statystyki dotyczące pomocy w zakresie dożywiania w latach 2011- 2014. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Na podstawie sprawozdania z realizacji programu „*Pomoc z państwa w zakresie dożywiania*” z 2014 wynika, iż na terenie gminy Brzyska znajdują się 4 punkty żywieniowe (stołówki).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach podejmuje szereg licznych działań mających na celu niwelowanie zjawiska bezrobocia, które prowadzi do wielu negatywnych konsekwencji zarówno dla samych bezrobotnych jak i członków ich rodzin. Od 2009 do 2014 roku lokalny GOPS realizuje projekt „*Czas na aktywność w Gminie Brzyska*” w ramach Programu Operacyjnego- Kapitał Ludzki Priorytet VII Promocja integracji społecznej Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji. Poddziałanie 7.1.1.- Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Niniejsze działania zostały skierowane głównie do długotrwale bezrobotnych kobiet, które są klientami tutejszego Gminnego Ośrodka

¹² http://bip.lubuskie.uw.gov.pl/programy_rzadowe/dozywianie.html

Pomocy Społecznej oraz korzystały ze wsparcia pieniężnego gminy w postaci zasiłków celowych i celowych specjalnych. W ramach projektu zostały przeprowadzone następujące kursy:

- Kurs: opiekunka osób starszych i dzieci- 8 uczestniczek projektu (2009 r.),
- Kurs: obsługa kasy fiskalnej z elementami języka angielskiego, szkoleniem BHP i pierwszą pomocą – 6 uczestniczek projektu (2010 r.)
- Kurs kucharski -14 uczestniczek projektu (2011 r.)
- Kurs decoupage- 7 uczestniczek projektu (2012 r.)
- Kurs: magazynier z obsługą wózków widłowych- 7 uczestników projektu (2012r.)
- Kurs: kucharz- ciastkarz- 6 uczestniczek projektów (2013 r.)
- Kurs: florystyka z elementami decoupage oraz obsługą kas fiskalnych- 6 uczestniczek projektu (2013 r.)
- Kurs: Technolog robót wykończeniowych- 6 uczestników projektu (2014 r.)
- Kurs krawiecki z ABC przedsiębiorczości- 6 uczestniczek projektu (2014 r.)

W Gminie Brzyska w latach 2013-2014 został również zrealizowany projekt mający na celu aktywizację osób bezrobotnych pt. *"Razem przeciw wykluczeniu"*. Celem ogólnym projektu była poprawa dostępu do zatrudnienia przez aktywizację zawodową i społeczną 60 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia i ubóstwa z terenu Gminy Brzyska z których co najmniej 12 osób znajdzie zatrudnienie do 31 maja 2014 r. Projektem objęci zostali mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy oraz korzystający z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Całkowity koszt projektu, który został całkowicie sfinansowany ze środków Unii Europejskiej to 809 950,00 zł. Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Priorytetu VII, Działania 7.1, Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach projektu przewidziane były szkolenia zawodowe w 6 specjalnościach:

- Technolog robót wykończeniowych(z egzaminem czeladniczym),
- Monter izolacji budowlanych (z egzaminem czeladniczym),
- Opiekunka osób starszych i dzieci z językiem obcym,
- Kucharz,

- Pracownik administracyjno-biurowy,
- Sprzedawca z minimum sanitarnym i obsługą kas fiskalnych oraz płatne 6 - miesięczne staże zawodowe.

Ponadto Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował w 2014 roku szkolenie komputerowe ECDL E- citizen, które miało na celu dostarczenie podstawowej wiedzy dotyczącej użytkowania komputera dla wszystkich uczestników projektu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zgodnie z Porozumieniem z Powiatowym Urzędem Pracy w Jaśle jest zobowiązany do zorganizowania prac społecznie użytecznych dla osób ze statusem bezrobotnego bez prawa do zasiłku i pobierających świadczenia pomocowe. W 2013 roku prace wykonywało 14 osób (w tym 13 kobiet), a w 2014 roku 6 osób-kobiet. Prace społecznie użyteczne jakie wykonywali podopieczni GOPS w Brzyskach to:

- Czynności sprzątające w budynkach Domów Ludowych, na przystankach i boiskach sportowych,
- Pomoc ludziom starszym, chorym i samotnym,
- Pranie strojów sportowych.

Niepełnosprawność

Na wykluczenie społeczne i marginalizację szczególnie są narażone osoby niepełnosprawne. Nie istnieje jedna definicja tego terminu; możemy wyróżnić niepełnosprawność w model medycznym, społecznym, funkcjonalnym oraz prawnym. Prawo polskie definiuje niepełnosprawnych jako osoby, których stan fizyczny lub psychiczny uniemożliwia lub ogranicza trwale lub przez pewien okres czasu prawidłowe wypełnianie zadań związanych z rolą społeczną. Ze względu na formalny podział możemy wyróżnić 3 podstawowe stopnie niepełnosprawności tj. znaczna, umiarkowana oraz lekka.¹³ Według Światowej Organizacji Zdrowia „osoba niepełnosprawna to taka, która nie może samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości

¹³ http://pl.wikipedia.org/wiki/Niepe%C5%82nosprawno%C5%9B%C4%87#cite_note-disability-2 dostęp on-line 14.02.2015

normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej”.¹⁴

Według danych GUS z 2011 roku, osoby niepełnosprawne z powiatu jasielskiego stanowiły 5,3% ogółu niepełnosprawnych w kraju. ¹⁵ (informacje zebrane na podstawie dobrowolnych deklaracji badanych w Narodowym Spisie Powszechnym). W 2012 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania Niepełnosprawności w Jasle wydał 3287 orzeczeń o niepełnosprawności. Najczęstsze przyczyny niepełnosprawności wśród osób dorosłych to: upośledzanie narządu ruchu, choroby układu i krążenia oraz choroby neurologiczne. U dzieci dominowały schorzenia układu oddechowego i krążenia. Jak wynika z danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jasle, mamy do czynienia z tendencją wzrostową w wydawaniu orzeczeń i stopniu niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym i znacznym (2010 rok- 998 wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, 2012 rok- 1449 orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym; 2010 rok-442 wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu znacznym, 2012 rok- 796 orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu znacznym). Do szkół podstawowych na terenie gminy Brzyska w 2013 roku uczęszczało łącznie 13 niepełnosprawnych uczniów (2011 oraz 2012 r.- 13 uczniów), natomiast do gimnazjum w 2013 roku uczęszczało 4 niepełnosprawnych uczniów (2011 oraz 2012 r.- 5 uczniów).

Poniższa tabela prezentuje informacje na temat liczby wydawanych zasiłków dla osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę Brzyska oraz związanych z tym kosztów.

Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka			
	2011	2012	2013
Liczba osób	69	28	32
Kwota świadczeń w złotych	113 373	37 944	39 321
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności			
Liczba osób	53	42	45
Kwota świadczeń w złotych	49 266	23 103	24 786

¹⁴ Ibidem. WHO

¹⁵ <http://www.powiat.jaslo.pl/bip/atach/4/1623/4271/Powiatowy%20Program%20Dzialan%202014-16.pdf>

Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia

Liczba osób	71	87	102
Kwota świadczeń w złotych	119 493	229 959	252 144

Tab. 24. Statystyki dotyczące zasiłków pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych oraz całkowitych kosztów wydawanych świadczeń w gminie Brzyska w latach 2011-2013. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Zagrożenia współczesnej rodziny

Zgodnie z art.16 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka rodzina jest naturalną podstawową komórką społeczną¹⁶, spełniającą wiele funkcji w społeczeństwie. Obecnie zagrożeniem dla stabilizacji życia rodzinnego w Polsce są trudności na rynku pracy i problemy finansowe. Bezrobocie głównych żywicieli rodziny, trwałe ubóstwo mogą przyczynić się do wystąpienia szeregu niekorzystnych zjawisk, jak przemoc w rodzinie, przestępczość, alkoholizm, niedożywienie dzieci, brak należytej opieki i działań wychowawczych, choroby somatyczne i psychiczne.

Jak wynika z danych zawartych w rozdziale dotyczącym wykluczenia społecznego na terenie gminy Brzyska, znaczna część klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Brzyska korzysta z pomocy z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Poniższe statystyki dotyczą liczby rodzin oraz liczby dzieci wchodzących w jej skład, które otoczone są wsparciem GOPS.

Wyszczególnienie	Ogółem		
	2012	2013	2014
Rodziny ogółem:	500	584	347
W tym:			
rodziny z dziećmi ogółem	346	412	210
o liczbie dzieci			
1	42	49	21
2	131	162	83
3	97	97	63
4	45	47	22
5	12	14	13

¹⁶ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

6	14	36	5
7 i więcej	5	7	3
rodziny niepełne ogółem	25	21	20
o liczbie dzieci			
1	9	7	8
2	8	6	6
3	5	4	6
4	3	4	0
rodziny emerytów i rencistów	111	151	67

Tab. 25. Typy rodzin z daną liczbą dzieci objętych pomocą społeczną w latach 2012-2014.
Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Przemoc w rodzinie definiowana jest jako określony rodzaj zachowań zorientowanych na członka rodziny, które naruszają prawa oraz dobre osobiste danej jednostki. Odwołując się do art. 15 § 11 Kodeksu Karnego, osoby wobec których stosowana jest przemoc, narażone są na utratę życia, uszczerbku na zdrowiu fizycznym i/lub psychicznym, naruszenie godności i nietykalności cielesnej oraz wolności. Osoby te narażone są nie tylko na szkody fizyczne, ale przede wszystkim moralne.¹⁷ W tym miejscu warto wyróżnić kryteria mówiące o tym, kiedy mamy do czynienia z zachowaniami przemocowymi:¹⁸

- Intencjonalność- działania osoby stosującej przemoc są celowe; nie polegają jedynie na wyrządzeniu krzywd moralnych oraz fizycznych, ale przede wszystkim na osiągnięciu władzy oraz kontroli nad ofiarą.
- Nierówność siły- osoba stosująca przemoc charakteryzuje się nie tylko przewagą fizyczną; nierówność siły może objawiać się poprzez zajmowaną pozycję społeczną, status. Sprawca przemocy odczuwa i okazuje przewagę nad swoją ofiarą.
- Naruszenie godności i pozbawianie praw.
- Wywoływanie negatywnych emocji, cierpienia oraz wyrządzanie szkód psychicznych i fizycznych.

¹⁷<http://ops.polkowice.pl/wp-content/uploads/2012/01/przemoc.pdf>

¹⁸Ibidem.

Należy pamiętać, że przemoc w rodzinie jest zazwyczaj zjawiskiem permanentnym. Do głównych czynników ryzyka przemocy należą normy społeczne, które objawiają się w postaci przyzwolenia i akceptacji środowiska na tego typu akty. Inne czynniki to dziedziczenie wzorca przemocy, który może być przekazywany przez starszych członków rodziny na młodsze pokolenia- dzieci będące świadkami przemocy internalizują tego typu zachowania, które następnie są utrwalane w procesie socjalizacji. Uzależnienie i nadużywanie alkoholu oraz stres związany z problemami ekonomicznymi i brak wsparcia od instytucji pomocowych również przyczynia się do występowania zjawisk przemocy. Możemy wyróżnić następujące typy zachowań przemocowych:

- przemoc fizyczna (zadawanie bólu fizycznego, obrażeń cielesnych, pozbawienie życia),
- przemoc psychiczna (wywoływanie szkód moralnych),
- przemoc seksualna (wymuszanie na drugiej osobie zachowań seksualnych),
- przemoc ekonomiczna (ograniczanie zasobów finansowych i materialnych, uzależnienie ekonomiczne od sprawcy)
- zaniedbanie.

Badanie zjawiska przemocy jest trudnym zadaniem. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego iż są krzywdzone przez najbliższych, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane poniżej. Do zakresu działań władz samorządowych powinna należeć pomoc ofiarom przemocy oraz podejmowanie kroków mających na celu przeciwdziałanie tego typu zjawiskom w rodzinach.

„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź

w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).” Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.¹⁹

Władze gminy Brzyska realizują gminny program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2011-2015.²⁰ Celem Programu jest przede wszystkim ograniczenie skali zjawiska przemocy wśród rodzin w gminie Brzyska oraz osiągnięcie większej skuteczności działań prewencyjnych w tych rodzinach. Program ma na celu utworzenie użytecznego i efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy i podwyższenie kwalifikacji zawodowych osób zajmujących się kwestią występowania przemocy w rodzinie. Program jest spójny z następującymi Programami:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy
- Programem Przeciwdziałania Przemocy Wspierania Osób w Kryzysie w Powiecie Jasielskim
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brzyska
- Gminnym Programem Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną
- Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Główne priorytetowe cele Programu to: zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Brzyska, zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Realizacja programu jest monitorowana, a produktem tego działania są roczne sprawozdania składane do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Program jest finansowany ze środków gminy Brzyska, dotacji oraz środków pozabudżetowych otrzymanych z innych źródeł finansowania. Poniższej zostały przedstawione wybrane statystyki dotyczące formy udzielonej pomocy ofiarom przemocy na terenie gminy Brzyska w latach 2012-2014 w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Wyszczególnienie	2012	2013
------------------	------	------

¹⁹ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

²⁰ Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym w związku z art.6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. nr 180 poz. 1493 z późn. zmianami).

	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	Liczba osób w rodzinach
Interwencja kryzysowa- ogółem	15	72	17	69
w tym:				
udzielona dzieciom	0	0	1	3
niepełnosprawnym dzieciom	0	0	0	0
współmałżonkom/ partnerom w związkach nieformalnych	8	43	10	21
współmałżonkom/ partnerom w związkach nieformalnych niepełnosprawnym	0	0	0	0
Innym osobom w rodzinie	7	29	6	45
Innym osobom w rodzinie niepełnosprawnym	0	0	0	0
Innym osobom w rodzinie powyżej 60 lat	2	2	1	2
Innym osobom w rodzinie powyżej 60 lat niepełnosprawnym	0	0	0	0

Tab. 26. Statystyki dotyczące liczby ofiar przemocy, którym została udzielona pomoc przez gminę w latach 2012-2013. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

Jak wynika z powyższych statystyk, ofiarami przemocy, którym najczęściej została udzielana pomoc w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, byli współmałżonkowie lub partnerzy pozostających w związkach nieformalnych. W tym miejscu warto również przyrzeć się statystykom dotyczącym formom udzielanej pomocy tym osobom w ramach Programu. Najczęściej udzielanym rodzajem pomocy dla rodzin borykających się z niniejszym problemem były działania terapeutyczne.

Wyszczególnienie	2012		2013	
	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	Liczba osób w rodzinach
Pomoc całodobowa ogółem	0	0	0	0
Inne formy pomocy ogółem	4	28	3	11
w tym:				
pomoc w otrzymaniu mieszkania	0	0	0	0

socjalnego				
działania terapeutyczne ogółem:	4	28	3	11
w tym:				
program ochrony ofiar przemocy (z udziałem Policji, prokuratury, kuratorów sądowych)	2	16	0	0
program terapeutyczny	2	12	3	11

Tab. 27. Statystyki dotyczące form pomocy udzielonej ofiarom przemocy przez gminę w latach 2012-2013. Opracowanie własne na podstawie danych lokalnych.

W związku z procedurą *Niebieskich Kart*, która obejmuje ogół działań realizowanych w odniesieniu do uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie, na terenie gminy Brzyska w 2012 roku liczba sporządzonych *Niebieskich Kart* wyniosła 19, natomiast w 2013 roku-21.

Jak wynika ze sprawozdania Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 na terenie gminy Brzyska, w 2014 roku liczba osób objętych pomocą grup roboczych wyniosła 13 (w tym 10 kobiet i 3 mężczyzn). W ramach pomocy GOPS, jedna osoba otrzymała wsparcie psychologiczne, natomiast 9 osób- wsparcie socjalne. Ponadto, w stosunku do 13 rodzin zaprzestano stosowania procedury *Niebieskich Kart* ze względu na ustanie przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy.

Na terenie gminy Brzyska realizowany jest również Gminny Program Wspierania Rodzin na lata 2015-2017. Władze samorządowe wspierają najmniejszą komórkę społeczną jaką jest rodzina poprzez zestaw specjalistycznych usług takich jak praca socjalna pracowników socjalnych, Kartę Dużej Rodziny, współpracę z PCPR-em, placówkami oświatowymi, pedagogami, policją, kuratorami, Ośrodkiem Zdrowia, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołem Interdyscyplinarnym do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Ponadto najbardziej potrzebujący mieszkańcy gminy Brzyska mogą liczyć na pomoc Caritasu. Instytucja ta działająca przy Parafii Brzyska w 2013 roku udzieliła pomocy żywnościowej 228 osobom (dodatkowo wydano 45 paczek bożonarodzeniowych oraz 31 paczek wielkanocnych), a w 2014 roku 235 osobom (wydano 48 paczek

bożonarodzeniowych i 28 paczek wielkanocnych). Caritas przy Parafii Dąbrówka-Gamrat zarówno w 2013 jak i w 2014 roku udzielił pomocy żywnościowej 30 osobom (dodatkowo wydano po 30 paczek bożonarodzeniowych i wielkanocnych). Od 2013 roku na terenie gminy organizowana jest akcja charytatywna *Pomóż dzieciom przetrwać zimę*, w trakcie której zbierane są artykuły żywnościowe, produkty higieniczne oraz zabawki, które zostają przekazywane dzieciom z najuboższych rodzin zamieszkałych gminą Brzyska. Ponadto, tak jak już zostało to wspomnienie w rozdziale dotyczącym wykluczenia społecznego, dzieci pochodzące z ubogich rodzin z terenu gminy Brzyska, mają możliwość skorzystania z systemu bezpłatnego dożywiania w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania*. Podstawą prawną dla realizacji Programu jest ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. W ramach ustawy gmina zobowiązana jest do:

- Opracowania i wdrożenia 3-letnich programów wspierania rodziny,
- Dostarczanie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- Utworzenie i rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Zagwarantowanie rodzinom borykającym się z trudnościami rodzicielsko-wychowawczymi wsparcia asystentów rodziny i dostępu do specjalistycznego poradnictwa.
- Dofinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, domu dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W niniejszym dokumencie należy wspomnieć o zadaniach realizowanych przez asystenta rodziny na terenie gminy Brzyska. Osoby te wspierają dysfunkcyjne rodziny w pokonywaniu problemów związanych z opieką i wychowaniem dzieci, po to by w przyszłości rodziny te mogły samodzielnie wykonywać obowiązki wychowawcze.

	2012		2013		2014	
Wyszczególnienie	01.07-31.12	01.01-30.06	01.07-31.12	01.01-30.06	01.07-31.12	

Liczba asystentów w gminie	1	2	2	2	2
Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny (w zł)	8494	6032	17914	11511	22219
Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:	10	17	16	16	11
-do 3 miesięcy	1	2	0	0	0
-od 3 do 12 miesięcy	9	15	10	3	3
-powyżej 1 roku	0	0	6	13	8
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną (w miesiącach)	6	4	12	16	20
Liczba rodzin, z którą asystent zakończył pracę:	0	0	1	1	7
-ze względu na osiągnięcie celów	0	0	0	1	6
-ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	0	0	1	0	1
-ze względu na brak efektów	0	0	1	0	0

Tab. 28. Wybrane statystyki dotyczące wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w okresie 07.12.12- 31.12.14 r.

Pozytywną informacją wynikającą z powyższego zestawienia jest fakt, iż w 2014 roku zakończono współpracę z 7 rodzinami, z czego współpraca z 6 rodzinami została zaprzestana ze względu na osiągnięcie celów, co jest zadowalającą informacją dotyczącą wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Jak wynika z analiz zawartych w dokumencie *Gminny Program Wspierania Rodzin na lata 2015-2017*, połowa rodzin, które doświadczyły wsparcia asystentów, posiadały ograniczone prawa rodzicielskie oraz na te osoby został nałożony nadzór kuratora sądowego (dotyczący zobowiązania uczestników do zaprzestania spożywania alkoholu, podjęcia terapii rodzinnej, poprawy warunków wychowawczych oraz dbałości o higienę i potrzeby szkolne dzieci i młodzieży). Do najczęstszych problemów rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny należy bezrobocie, ograniczona władza rodzicielska poprzez stały nadzór kuratora sądowego, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność dziecka oraz niepełnosprawność rodzica.

W czerwcu 2014 roku, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach rozpoczął realizację programu *Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny*- w gminie Brzyska

wydano 245 Kart Dużej Rodziny, dzięki którym rodzinom wielodzietnym przysługuje określony system ulg.

Sposób opieki nad dzieckiem oraz warunki wychowawcze bardzo często przekładają się bezpośrednio na zachowania dzieci i młodzieży. Problemy rodzinne mogą oddziaływać na młodych ludzi i przejawiać się w formie negatywnych zachowań. Problemy występujące wśród rodzin dzieci uczęszczających do gimnazjum w Brzyskach w roku 2013:²¹

- Alkoholizm w rodzinie- 8 uczniów,
- Przemoc w rodzinie wobec nieletnich- 2 uczniów,
- Zaniechywanie przez rodziców- 11 uczniów,
- Sieroctwo „emigracyjne” i wynikający z niego brak właściwej opieki- 2 uczniów,
- Spożywanie alkoholu przez nieletnich- 4 uczniów,
- Przemoc i zachowania agresywne nieletnich wobec rówieśników- 8 uczniów,
- Dzieci sprawiające problemy opiekuńczo- wychowawcze (np. absencja szkolna, wybryki chuligańskie)- 12 uczniów

Uzależnienie od substancji psychoaktywnych

Alkoholizm jest chorobą spowodowaną nadużywaniem napojów alkoholowych, z którą wiążą się nie tylko konsekwencje zdrowotne dla uzależnionej osoby, ale również stanowi ona problem socjalny i przyczynia się do występowania patologii społecznych. Niepokojące jest zjawisko stałego obniżania się granicy wieku inicjacji alkoholowej młodzieży.²² Zjawisko alkoholizmu jest ściśle powiązane z występowaniem przestępczości, wypadkami w pracy oraz wypadkami drogowymi. Nadużywanie alkoholu przez któregoś z rodziców osłabia więzi rodzinne i skutkuje występowaniem dysfunkcji w pełnieniu ról rodzicielskich. Poniżej przedstawione zostały ogólnopolskie statystyki dotyczące populacji osób, u których występują różne kategorie problemów

²¹ Na podstawie informacji zawartych w Gminnym Programie Wspierania Rodzin dla Gminy Brzyska. Jeżeli w rodzinie występuje kilka problemów jednocześnie, to dane zostały zwielokrotnione.

²² Minkiewicz A. (2001) Patologia społeczna. W: Kurzynowski A. (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Instytut Gospodarstwa Społecznego SGH, s. 291-292.

alkoholowych.²³ Dane zostały sporządzone przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wyszczególnienie		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin		ok. 5.300	Około 1.330	Około 530 osób: dorosłych i dzieci
		ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	osób: dorosłych i dzieci	osób: dorosłych i dzieci	

Tab. 29. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe). Opracowanie własne na podstawie danych PARP.

Jak wynika z powyższych danych szacunkowych podanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, około 2% populacji jest uzależniona od alkoholu oraz około 4% małoletnich wychowuje się w rodzinie do której przynależy osoba uzależniona od alkoholu. Szacuje się, że w gminach o wielkości do 10 000 osób na uzależnienie od alkoholu cierpi średnio około 200 osób. Niepokojącą informacją jest to, iż 2/3 osób dorosłych oraz 2/3 małoletnich pochodzących z rodzin z problemem uzależnienia od alkoholu jest ofiarą przemocy domowej.

Problem nadużywania alkoholu występuje również w gminie Brzyska. W gminie realizowany jest *Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Program Gminnego Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Brzyska* (Uchwała Nr II/12/14 Rady Gminy w Brzyskach z dnia 29 grudnia 2014 r.). W gminie funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W ramach Programu

²³ <http://www.parpa.pl/index.php/analizy-badania-raporty/statystyki>

władze gminy zobowiązane są do zapewnienia dostępności do specjalistycznej pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej osób, które są uzależnione od alkoholu i narkotyków. Ponadto gmina dostarcza osobom współuzależnionym pomocy prawnej, psychologicznej oraz ochronnej przed zachowaniami przemocowymi, prowadzi działalność profilaktyczną i informacyjną wśród mieszkańców gminy, a w szczególności uczniów w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. Zadaniem gminy jest również współpraca i wspieranie w działaniach profilaktycznych osób fizycznych oraz instytucji takich jak Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów, Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji w Kołaczycach, dyrektorzy szkół na terenie gminy Brzyska, Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzyskach oraz Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzyskach.

Poniżej zostały przedstawione wybrane statystyki z 2014 roku dotyczące diagnozy dostępności oraz szkód związanych ze spożywaniem alkoholu oraz narkotyków w gminie Brzyska:²⁴

- W gminie Brzyska zlokalizowanych jest 15 punktów sprzedaży napojów alkoholowych,
- Na jeden punkt alkoholowy przypada 400 mieszkańców,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła 12 kontroli w zakresie której nakazała uwidocznienia informacji o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, szkodliwości spożywania alkoholu i godzinach otwarcia placówki (2012 rok- przeprowadzono 16 czynności kontrolnych, 2013 rok- 5 czynności kontrolnych),
- Średnia kwota wydana na alkohol zakupionego w punktach sprzedaży alkoholu zlokalizowanych na terenie gminy przypadająca na 1 dorosłego mieszkańca wyniosła 187 zł (W 2013 roku sprzedano alkohol za kwotę 1 197 390 zł),
- 3 rodziny zostały objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu problemu uzależnień (pomoc została udzielona w formie zasiłków celowych, okresowych oraz w postaci środków niepieniężnych- dożywiania),
- 22 osoby w stanie nietrzeźwym oraz 5 osób po spożyciu alkoholu kierowało pojazdami mechanicznymi na terenie gminy,

²⁴ Na podstawie danych lokalnych udostępnionych przez UG w Brzyskach.

- 398 interwencji domowych policji dotyczyło sprawców będących pod wpływem alkoholu (32 dotyczyły przemocy domowej)²⁵,
- W 2014 roku na terenie gminy Brzyska zlokalizowano nielegalną hodowlę konopi.

Profilaktyka w szkołach dotycząca przeciwdziałaniu alkoholizmowi i narkomanii²⁶

Ważne jest, aby szkoła była miejscem, które przyczyni się do budowy systemu wartości młodego człowieka oraz ostrzeże i poinformuje go o konsekwencjach wynikających z podejmowania ryzykownych działań. Władze lokalne powinny podjąć wszelkie działania profilaktyczne, by nie dopuścić do pogłębiania się zjawisk marginalizacji, wykluczenia oraz patologii społecznych na terenie ich gminy.

W Publicznym Gimnazjum w Brzyskach w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- 2012 rok:
 - spektakl przygotowany przez uczniów w ramach Przeglądu Profilaktycznych Teatrów Uczniowskich w Jaśle,
- 2013 rok:
 - XXII edycja Ogólnopolskiej Olimpiady Promocji Stylu Życia PCK,
 - Szkolna Akcja Antyalkoholowa,
 - cykliczne zajęcia socjoterapeutyczne prowadzone przez pedagoga szkolnego dla uczniów z rodzin dysfunkcyjnych,
- 2014 rok:
 - XXIII edycja Ogólnopolskiej Olimpiady Promocji Zdrowego Stylu Życia PCK,
 - uczestnictwo uczniów, rodziców i nauczycieli w programie profilaktycznym *Archipelag Skarbów*,

²⁵ Dane: Posterunek Policji w Kołaczycach.

²⁶ Dane: Na podstawie danych lokalnych udostępnionych dyrektorów placówek szkolnych w gminie Brzyska.

Ponadto w każdym roku odbyły się następujące działania realizowane na terenie Gimnazjum w Brzyskach:

- zajęcia profilaktyczno-edukacyjne dla uczniów z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Jaśle na temat wpływu substancji psychoaktywnych i alkoholu na zachowania młodzieży,
- udział szkoły w programie profilaktycznym *Jestem kibicem przez duże K* promujący pożądane zachowania kibiców oraz programach: *Trzymaj Formę!*, *Zachowaj Trzeźwy Umysł*,
- zajęcia warsztatowe dla klas I-III prowadzone przez pedagoga szkolnego na temat wpływu alkoholu i substancji psychoaktywnych na zdrowie i funkcjonowanie człowieka, kształtujące postawę asertywną i umiejętność odmowy,
- zajęcia na lekcjach wychowawczych, biologii i wychowania fizycznego w ramach edukacji zdrowotnej z zakresu profilaktyki uzależnień na temat przyczyn i skutków sięgania po alkohol i papierosy,
- przygotowanie uczniów do udziału w konkursach, turniejach, zawodach, promujących zdrowy styl życia, wolny od nałogów,
- organizowanie wyjazdów rekreacyjnych (np. narty, łyżwy), szkolnych turniejów sportowych oraz konkursów profilaktycznych w celu ukazania alternatywnych form spędzania wolnego czasu i promowania stylu życia wolnego od uzależnień.

W Szkole Podstawowej w Brzyskach w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- zajęcia o agresji i higienie w okresie dojrzewania,
- zajęcia profilaktyczno-edukacyjne z uczniami na temat zdrowego odżywiania, relacji interpersonalnych, bezpiecznego zachowania w szkole i w czasie wolnym od szkoły oraz cyberprzemocy, przemocy rówieśniczej, ryzykownych zachowań,
- sporządzenie gazetki szkolnej z treścią dotyczącą bezpiecznych zachowań,
- wyjazdy do instytucji kultury m.in. Filharmonii Podkarpackiej, Teatru Bohema oraz uczestnictwo w spektaklach,

- warsztaty z pierwszej pomocy,
- spotkania integracyjne,
- spotkania z przedstawicielami Szkoły Muzycznej i zespołem Saxsima mające na celu ukazanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
- organizacja konkursów m.in. *Moja okolica*, Turniej Warcabowy, *Odblaskowo*, *widocznie, bezpiecznie*, Mikołajkowy Turniej Szachowy, *Stop przemocy*, *Bezpiecznie surfujemy po sieci*, *Bezpieczna droga do i ze szkoły*.

W Publicznym Gimnazjum w Błażkowej w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- program profilaktyczny *Trzymaj formę*,
- turniej piłki siatkowej pod hasłem *Zachowaj trzeźwy umysł- żyj zdrowo i sportowo*.
- wykonanie gazetki szkolnej informującej o zagrożeniach i wskazującej metody profilaktyki,
- apele szkolne dotyczące przeciwdziałania zagrożeniom,
- przygotowywanie przez uczniów prezentacji multimedialnych na temat profilaktyki uzależnień,
- rozmowy i filmy dydaktyczne na temat szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych oraz alkoholu w trakcie zajęć wychowawczych,
- organizacja czasu wolnego w postaci zajęć sportowych i kółek przedmiotowych w celu wskazania alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu,
- spotkania z policjantami i pielęgniarzami dotyczące niebezpieczeństw wynikające z nieprzestrzegania norm postępowania,
- organizacja konkursów szkolnych, których celem jest zachęcanie uczniów do rozwijania twórczości artystycznej,
- udział uczniów w spektaklu profilaktycznym *Archipelag Skarbów*.

W Szkole Podstawowej w Błażkowej w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- propagowanie wśród uczniów i rodziców wiedzy na temat skutków uzależnień podczas spotkań klasowych, spotkania na temat: *Współpraca*

rodziny i szkoły, czyli wspólnie wychowujemy młodego człowieka, Edukacja medialna jako sposób wychowania młodego pokolenia,

- systematyczna praca z uczniami sprawiającymi trudności wychowawcze,
- organizacja corocznych spotkań z policjantami mających na celu propagowanie bezpiecznego zachowania i sposobów zapobiegania możliwym zagrożeniom,
- organizowanie uczniom czasu wolnego w formie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- udział uczniów w Gminnym Turnieju Piłki Siatkowej pod hasłem *Zachowaj trzeźwy umysł,*
- realizacja programu profilaktycznego *Agresja i przemoc w szkole.*

W Zespole Szkół we Wróblowej w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- działania przeciwdziałające alkoholizmowi, mające na celu rozwój aktywności ruchowej dzieci, wyrobienie nawyku pożytecznego dla zdrowia wolnego czasu, integrowanie społeczności lokalnej, wychowanie dla tradycji, wychowanie patriotyczne, wspólne działania na rzecz szkoły i środowiska, wyrobienie szacunku do osób niepełnosprawnych, starszych i rówieśników oraz rozwój zainteresowań artystycznych i naukowych. W tym celu zrealizowano m.in. Dzień Babci i Dziadka, Dzień Kobiet, Dzień Wiosny, Dzień Ziemi, Dzień Edukacji Narodowej, choinkę szkolną, konkursy pt. *Ilustracja do mojej ulubionej książki, Patron Naszej Szkoły i Kościoła, Nasza Mała Ojczyzna*, zajęcia sportowe na sali gimnastycznej, Wigilię Bożonarodzeniową z udziałem społeczności, rodzinne kolędowanie na sali gimnastycznej, Zabawę Andrzejkową oraz Mikołajkowe Zawody Sportowe.

W Zespole Szkół w Lipnicy Dolnej w latach 2012-2014 zrealizowano następujące działania profilaktyczne:

- warsztaty profilaktyczne,
- przedstawienia teatralne,

- realizację programu *Trzymaj Formę*,
- realizacja zagadnień z zakresu profilaktyki antyalkoholowej na zajęciach wychowawczych, biologii, przyrodzie, wychowaniu fizycznym,
- promowanie zdrowego stylu życia poprzez organizację zawodów sportowych na szczeblu gminnym *Turniej Siatkówki Plażowej*,
- udział uczniów w zawodach i turniejach o charakterze profilaktycznym na terenie powiatu.

Infrastruktura

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS w 2013 roku w gminie Brzyska istniało ogółem 1393 mieszkań, w tym 1240 mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 1197 mieszkań – ustęp spłukiwany, 1147 mieszkań – łazienkę, 1043 mieszkań – centralne ogrzewanie, 1164 mieszkań – gaz sieciowy. Łączna liczba izb wynosi 6181, a całkowita powierzchnia użytkowa mieszkań to 134647 m². W zasobach mieszkaniowych gminy znajdują się 4 mieszkania komunalne (3 nauczycielskie i 1 lekarski) o łącznej powierzchni 320 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 96,7 m², natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę jest równa 20,8 m². Na 1000 mieszkańców gminy przypada 215 mieszkań. Statystyki te warto skonfrontować z danymi dla powiatu jasielskiego. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w powiecie jasielskim wynosi 80,3 m², średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w powiecie wynosi 22,8 m², natomiast liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców powiatu jasielskiego wynosi 284. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące wyposażania mieszkań na terenie gminy Brzyska w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2005-2013.

Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	1250	1256	1275	1287	1294	1211	1228	1232	1240
ustęp spłukiwany	1091	1097	1116	1128	1135	1168	1185	1189	1197
łazienka	1122	1128	1147	1159	1166	1118	1135	1139	1147

centralne ogrzewanie	999	1005	1023	1031	1038	1014	1031	1035	1043
gaz sieciowy	1135	1139	1148	1154	1157	1152	1159	1161	1164

Tab. 30. Statystyki dotyczące wyposażania mieszkań w instalacje techniczno- sanitarne na terenie gminy Brzyska w latach 2005- 2013.

Według danych lokalnych, w gminie Brzyska znajduje się 7 Oddziałów Przedszkolnych. Łączna liczba miejsc wynosi 175. Na terenie gminy znajduje się również jedna przyszkolna świetlica.

Mieszkanie chronione jest rodzajem niepieniężnego świadczenia przyznawanego w ramach pomocy opieki społecznej. Według ustawy z 12 marca 2014 roku o pomocy społecznej, miejsce w tego typu mieszkaniu może zostać przyznane osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, ośrodek wychowawczy dla nieletnich lub osobie, która uzyskała status uchodźcy w Polsce. Pobyt w mieszkaniu chronionym ma na celu przygotowanie osoby tam przebywającej do prowadzenia samodzielnego życia i funkcjonowania w społeczeństwie zgodnie z obowiązującymi normami społecznymi.²⁷ Z kolei lokal socjalny, zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, jest to *lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.*²⁸ Z lokalu socjalnego, mogą korzystać osoby, które w drodze postępowania sądowego otrzymały takie prawo, jednak Sąd nie może odmówić takiego prawa: kobietom w ciąży, małoletnim i niepełnosprawnym, obłożnie chorym, emerytom i rencistom, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej, osoby posiadające status bezrobotnego oraz osoby spełniające warunki uchwalone przez radę gminy.²⁹ Zapewnienie lokalu socjalnego ciąży na gminie, a z kolei za prowadzenie mieszkania chronionego

²⁷ <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/27901> dostęp on-line 29.04.2015 r.

²⁸ <http://www.infor.pl/prawo/gmina/nieruchomosci/685902,Przyznanie-lokalu-socjalnego.html> dostęp on-line: 29.04.2015 r.

²⁹ <http://www.infor.pl/prawo/gmina/nieruchomosci/685902,Przyznanie-lokalu-socjalnego.html>

odpowiedzialne są jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Na terenie gminy Brzyska nie funkcjonują zasoby w postaci lokalu socjalnego oraz mieszkania chronionego.

Stan bezpieczeństwa publicznego

Pojęcie bezpieczeństwa publicznego zdaniem Joanny Filaber w prawie administracyjnym nie zostało zdefiniowane w sposób dokładny.³⁰ Należy podkreślić, że zapewnienie bezpieczeństwa jest jedną z najważniejszych funkcji jakie powinno wypełnić państwo. Bezpieczeństwo publiczne *„to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w ogólnie-przyjęte normy postępowania. Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego mogą mieć charakter zarówno wewnętrzny jak i zewnętrzny, czyli mieszczą się tu ingerencje ze strony innych podmiotów państwowych w sprawy wewnętrzne, a także wewnętrzne konflikty i napięcia społeczne. Często przestępczość zakłóca ten ład, co rodzi w społeczeństwie poczucie niesprawiedliwości i braku kontroli państwa nad tym zjawiskiem.”*³¹ Według danych Komendy Powiatowej Policji w Jaśle, powiat jasielski to jeden z najbardziej bezpiecznych powiatów w województwie podkarpackim.³² Z informacji podawanych przez KPP w Jaśle wynika, iż w powiecie jasielskim miało miejsce 1488 przestępstw w 2012 roku, natomiast w 2011 stwierdzono ich znacznie więcej, bo 1737 (zanotowanego spadek o 14,3%). W 2012 na 10000 mieszkańców przypadało 128 przestępstw (179 przestępstw przypadających na 10000 mieszkańców w całym województwie podkarpackim). Struktura przestępczości w powiecie jasielskim w 2012 roku wyglądała następująco:

³⁰ <http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/34474/016.pdf> dostęp on-line: 14.02.2015 r.

³¹ http://pl.wikipedia.org/wiki/Bezpiecze%C5%84stwo_publiczne

³² <http://www.terazjaslo.pl/2013/02/informacja-komendy-powiatowej-policji-w-jasle-na-temat-bezpieczenstwa-i-porzadku-publicznego-w-powiecie-jasielskim-w-2013-roku/>

Wykres nr.6. Struktura przestępstw w powiecie jasielskim w 2012 r. Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Jaśle.

Jak podaje Komenda Powiatowa Policji w Jaśle, najwięcej przestępstw popełniono na terenie miasta Jasła oraz gminy Jasło-łącznie 989 przestępstw- co stanowiło 66,5% ogółu przestępstw popełnionych na terenie powiatu jasielskiego w 2012 roku. Ponadto na terenie powiatu najwięcej przestępstw w 2012 roku miało miejsce w rejonie Posterunku Policji w Skołoszynie (137 przestępstw), Posterunku Policji w Nowym Żmigrodzie (130) oraz Posterunku Policji w Kołaczycach, który obejmuje gminę Kołaczycze oraz Brzyska (79). Najmniej przestępstw stwierdzono w rejonie Posterunku Policji w Krempnej (5 przestępstw). Wykrywalność przestępstw wyniosła 77,3%- 1156 wykrytych przestępstw w powiecie jasielskim (w tym 906 aktów oskarżenia).

Według Komendy Powiatowej Policji w Jaśle, na terenie powiatu mamy do czynienia ze spadkiem liczby przestępstw kryminalnych w porównaniu do lat ubiegłych. Najczęstsze przestępstwa o charakterze kryminalnym to kradzieże cudzych rzeczy (24,2% spośród wszystkich przestępstw), uszkodzenia rzeczy (13%), kradzież z włamaniem (11,2%), czyny z Ustawy dotyczącej przeciwdziałaniu narkomanii (9,3%), przestępstwo przeciwko funkcjonariuszom służb publicznych (5,9%), bójki i pobicia (2,2%) oraz rozboje (1,8%).

W 2012 roku w powiecie jasielskim spośród wszystkich przestępstw (1488), 45 popełnili nieletni- łącznie 51 podejrzanych nieletnich o popełnienie przestępstwa.

Przestępstwa najczęściej popełniane przez małoletnich to przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, kradzieży mienia oraz kradzieży z włamaniem.

Komenda Powiatowa Policji w Jasle w 2012 roku zanotowała łącznie 47 785 wykroczeń (w 2011 r.- 36 213 wykroczeń). Najczęstszym powodem wykroczenia były te popełniane przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (57,8% wszystkich wykroczeń w powiecie jasielskim). Łączna liczba nałożonych przez policjantów grzywien to 11 706 w drodze mandatów karnych (2011 r.- 10 885 mandatów). Najczęściej popełnione wykroczenia: zakłócanie porządku publicznego, wykroczenia przeciwko obyczajowości publicznej i przeciwko przepisom Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W 2012 r. na terenie powiatu jasielskiego przeprowadzono 1 193 interwencji domowych (2011 r.- 1576) , z czego 396 było związanych z przemocą w rodzinie (2011 r.-618), Należy tutaj podkreślić, że często interwencje dotyczyły tych samych rodzin, w związku z tym liczba interwencji jest zwielokrotniona. Najwięcej interwencji związanych z przemocą domową wystąpiło na terenie miasta Jasła.

Posterunek Policji w Kołaczycach, który obejmuje swoim działaniem obszar gminy Brzyska, obecnie zatrudnia kierownika Posterunku Policji, dwóch asystentów Zespołu ds. Kryminalnych, dwóch dzielnicowych Zespołu ds. Prewencji oraz referenta Zespołu ds. Prewencji. Posterunek Policji w Kołaczycach realizuje Strategię Wojewódzkiej Policji Podkarpackiej na lata 2013-2015, która ma na celu poprawę stanu bezpieczeństwa i porządku stanu publicznego, podniesienie efektywności działania Policji przez usprawnienie zarządzania oraz poprawę wizerunku w społeczeństwie. Ponadto funkcjonariusze Policji w Kołaczycach brali udział w zabezpieczeniu szeregu imprez organizowanych na terenie gminy Kołaczyce i gminy Brzyska. Z informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Brzyska za 2013 rok, udzielonych przez Posterunek Policji w Kołaczycach wynika:

- przeprowadzono 1000 różnego rodzaju interwencji, w tym 86 interwencji domowych(32 interwencje dotyczyły przemocy w rodzinie)-398 interwencji miało miejsce na terenie gminy Brzyska,

- przeprowadzono 92 postępowania przygotowawcze z czego 35 postępowań przeprowadzono w związku z przestępstwami popełnionymi na terenie gminy Brzyska,
- przeprowadzono 57 postępowań sprawdzających pod kątem zaistnienia przestępstwa z czego 10 postępowań dotyczyło gminy Brzyska,
- w gminie Brzyska w miejscowości Lipnica Dolna odnotowano jedno przestępstwo kryminalne,
- odnotowano 5 kolizji drogowych, z czego 2 kolizje miały miejsce na terenie gminy Brzyska,
- ujawniono 48 osób kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości, z czego 22 osoby ujawniono na terenie gminy Brzyska,
- ujawniono 14 osób będących pod wpływem alkoholu kierujących różnego rodzaju pojazdami z czego 5 osób ujawniono na terenie gminy Brzyska.

Wykrywalność ogólna w 2013 roku wyniosła 87,2%. W rozbiciu na poszczególne kategorie przestępstw, wykrywalność przedstawia się następująco:

- przestępstwa kryminalne (70,4%)
- przestępstwa z Ustawy o narkomanii (100%)
- oszustwa gospodarcze- (100%)
- przestępstwa drogowe (100%)

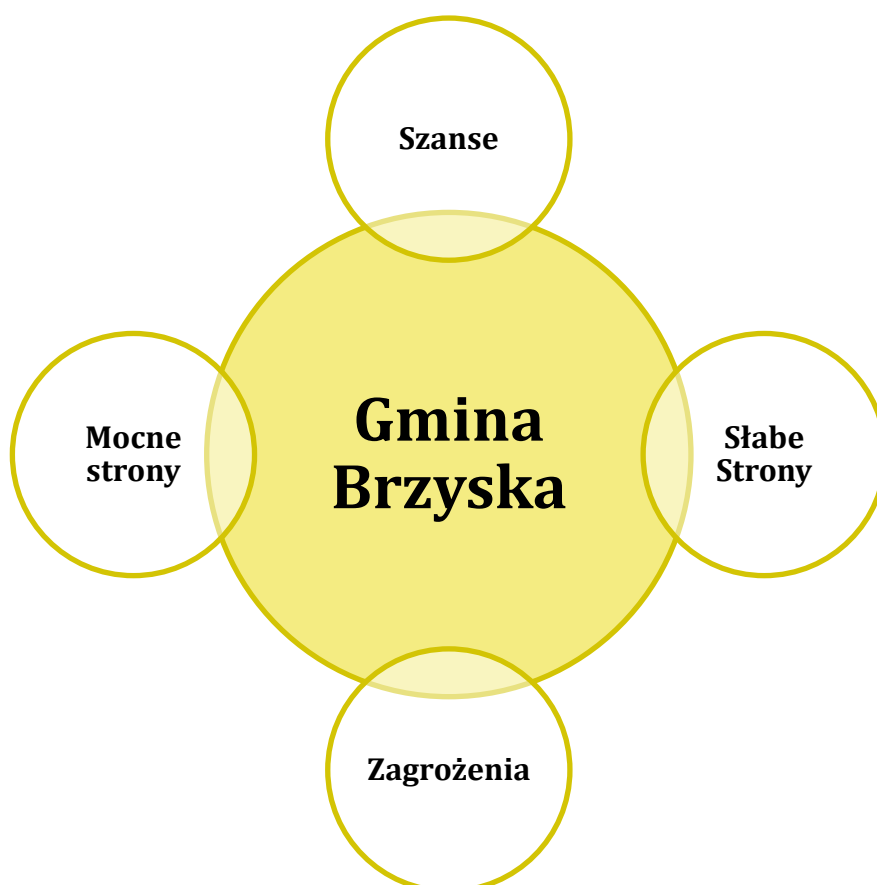
Z informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Brzyska za 2014 rok, udzielonych przez Posterunek Policji w Kołaczycach wynika:

- przeprowadzono 1254 różnego rodzaju interwencji, gdzie większość interwencji miała miejsce na terenie gminy Kołaczyce, w tym 84 interwencje domowe, z czego 20 dotyczyło przemocy w rodzinie,
- 13 rodzin na terenie gminy Brzyska objęto kontrolą w ramach wykonywania czynności z zakresu przemocy w rodzinie, a w 4 przypadkach wszczęto postępowanie przygotowawcze o czyn z art. 207 & 1 k.k.,
- odnotowano 4 wypadki drogowe na terenie dwóch podległych gmin,

- odnotowano 28 kolizji drogowych z czego 12 kolizji odnotowano na terenie gminy Brzyska,
- ujawniono 16 osób kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości, z czego 6 osób ujawniono na terenie gminy Brzyska,
- ujawniono 19 osób będących pod wpływem alkoholu kierujących różnego rodzaju pojazdami z czego 7 osób ujawniono na terenie gminy Brzyska.

Analiza szans, zagrożeń, mocnych oraz słabych strony gminy Brzyska

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Metoda ta łączy analizę wnętrza, jak i otoczenia organizacji oraz badanie szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizie SWOT poddawane są nie tylko przedsiębiorstwa, ale również powiaty oraz gminy. Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawione poniżej czynniki obejmują mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. W analizie odnoszono się do szeroko rozumianych kwestii społecznych w gminie Brzyska.

Mocne strony

- Dodatni przyrost naturalny.
- Sukcesywny wzrost liczby mieszkańców wsi w latach 2005-2013.
- Przeważająca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nad liczebnością osób w wieku poprodukcyjnym.
- Zerowe saldo migracji zewnętrznych od 2009 roku (za wyjątkiem 2013).
- Dodatnie saldo migracji wewnętrznych od 2010 roku.
- Dobra lokalizacja gminy wynikająca z pobliskiego położenia miast co przekłada się na perspektywy zawodowe mieszkańców gminy Brzyska.
- Poprawna identyfikacja i monitoring występujących problemów społecznych w gminie przez władze lokalne.
- Duży potencjał turystyczny ze względu na dostępność wielu zabytków architektonicznych oraz pomników przyrody.
- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy poprzez realizację projektów m.in. *Przekształcenie parku dworskiego w park kultury i wypoczynku, Podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu Liwockiego poprzez utworzenie strony internetowej, przygotowanie i powielanie ulotek informacyjnych.*
- Dobry dostęp uczniów do technologii komunikacyjnych w szkole.
- Ogólnopolskie trendy oraz wzrost dostępności szkolnictwa powoduje wzrost liczby osób także zamieszkałych gminą Brzyska, które chcą zdobyć wyższe wykształcenie.
- Wysoka efektywność nauczania w Gimnazjum w Brzyskach.
- Edukacja (zajęcia pozalekcyjne, wyrównywanie szans edukacyjnych, podwyższanie kompetencji zawodowych użytecznych na rynku pracy).
- Różnorodność oddziaływań profilaktycznych prowadzonych w szkołach.
- Zaangażowanie organizacji pozarządowej Caritas w pomoc ubogim.
- Pielęgnowanie lokalnych tradycji i folkloru (m.in. realizacja projektu *Kultywowanie lokalnych tradycji i zwyczajów związanych z „Turkami Wielkanocnymi” przez oddział straży grobowej w Wróblowej*).

- Stworzenie możliwości doksztalcania się i podwyższania kompetencji zawodowych dla dorosłych mieszkańców gminy (organizacja kursów, Centra Kształcenia).
- Znaczny odsetek osób biorących udział w gminnych imprezach o charakterze kulturowym w 2013 roku.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa.
- Możliwość rozwijania sportów zimowych (np. stoki Góry Liwocz).
- Znaczny odsetek osób (szczególnie mężczyzn) biorących aktywny udział w zajęciach sportowych.
- Dostateczny dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (istnienie rehabilitacyjnego na terenie gminy jest szczególnie korzystne dla osób niepełnosprawnych i starszych).
- Ochrona środowiska przyrodniczego (budowa naturalnych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy).
- Duże wsparcie opiekuńcze ze strony władz gminy skierowane do osób bezrobotnych (projekty mające na celu aktywizację osób bezrobotnych, świadczenia, zbiórka żywności i zabawek w ramach akcji).
- Objęcie opieką rodzin oraz dzieci szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne oraz przemoc domową (realizacja programów dot. ochrony rodziny, świadczenia).
- Duża liczba gruntów ornych, które mogą stanowić bazę do prowadzenia upraw ekologicznych.
- Niewielka przestępczość występująca na terenie gminy.

Słabe strony

- Brak widocznej działalności informacyjnej związanej z promocją turystyczną gminy.
- Niedostateczna liczba baz noclegowych przeznaczonych dla turystów.
- Niewykorzystany potencjał turystyczny.
- Stosunkowo duży odsetek osób o niskim wykształceniu.
- Złe prognozy demograficzne- w przyszłości odsetek osób w wieku poprodukcyjnym będzie przewyższał odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym.
- Malejąca liczba małżeństw zawieranych przez mieszkańców gminy przekładająca się pośrednio na niską dietność.
- Ujemne saldo migracji zewnętrznych w latach 2006-2008.
- Niski poziom czytelnictwa mieszkańców.
- Niewielkie zaangażowanie kobiet w aktywność sportową.
- Brak projektów mających na celu aktywizację osób starszych.
- Niski wskaźnik dodanej wartości edukacyjnej dla Gimnazjów we Wróblowej i Błażkowej.
- Niedostateczna ilość atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów.
- Niski wskaźnik dotyczący odsetka osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do odsetka dla całego powiatu, województwa oraz kraju.
- Problem występowania długotrwałego bezrobocia.
- Dominująca przewaga sektora pierwszego (rolnictwa) nad trzecim (usługami).
- Przeważająca liczba małych gospodarstw rolnych.
- Znaczna liczba gospodarstw rolnych bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Brak ewaluacji poszczególnych działań i zrealizowanych projektów- brak informacji zwrotnej na temat oddziaływania danych interwencji.
- Brak dokładnych informacji na temat rzeczywistej skali zażywania substancji psychoaktywnych przez mieszkańców gminy.
- Brak inicjatyw oraz warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości.
- Problemy w rozbudowie infrastruktury (rozproszona zabudowa).

- Brak działań edukacyjnych z zakresu wiedzy ekologicznej co przekłada się bezpośrednio na niewielką wiedzę mieszkańców z obszaru ochrony środowiska i prowadzenia gospodarstw ekologicznych.
- Problem braku mieszkań chronionych oraz lokali socjalnych na terenie gminy.
- Brak placówki wsparcia dziennego.
- Niedostateczna liczba stowarzyszeń oraz innych instytucji, w których mogliby realizować się mieszkańcy gminy, w szczególności osoby niepełnosprawne, starsze oraz chore psychicznie.

Szanse

- Rozwój turystyki, agroturystyki oraz promocja gminy.
- Dalszy rozwój infrastruktury sportowej, sportów zimowych.
- Aktywizacja osób starszych w działalność różnorodnych instytucji.
- Wzrost świadomości wśród mieszkańców związanej z aktywnością fizyczną.
- Wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych.
- Rozwój współpracy transgranicznej w oparciu o programy UE.
- Działania zachęcające i wspierające przedsiębiorczość - wzrost liczby firm zakładanych przez mieszkańców gminy.
- Rozwój nowoczesnego rolnictwa zorientowanego na ekologiczny styl prowadzenia gospodarstw rolnych.
- Dostępność środków unijnych.
- Dalszy rozwój trzeciego sektora i mikroprzedsiębiorstw działających na terenie gminy.
- Rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą.
- Poprawa jakości życia mieszkańców gminy.
- Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych dzięki uczestnictwu w kursach doszkalających.
- Wzrost poziomu kompetencji zawodowych mieszkańców dzięki zdobytej wiedzy w Centrach Kształcenia.
- Wzrost zainteresowania osiedleniem się w gminie Brzyska mieszkańców pobliskich miast.
- Wzrost świadomości ekologicznej, potrzeb informacyjnych oraz kulturowych mieszkańców gminy.

- Niwelacja problemów przemocy w rodzinie oraz niewydolności wychowawczej za sprawą efektywnej pracy asystentów rodziny.

Zagrożenia

- Niespójność przepisów prawa i trudności w jego interpretacji.
- Ograniczenie środków (np. publicznych, Unijnych) na realizację działań pomocy społecznej, przy jednoczesnym wzroście zadań oraz niewielkim wzroście zatrudnienia.
- Rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne wynikające ze starzenia się społeczeństwa i wzrostu liczby osób niepełnosprawnych.
- Brak aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych.
- Niefektywność podejmowanych działań mających na celu dokształcanie osób zagrożonych wykluczeniem ze względu na niskie kompetencje edukacyjne i zawodowe.
- Nasilenie się zjawiska przemocy w rodzinie.
- Ubożenie mieszkańców gminy- pogłębienie się zjawiska biedy oraz wzrost liczby osób objętych wykluczeniem społecznym.
- Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień.
- Niewydolność gospodarcza części mikroprzedsiębiorstw ze względu na brak rentowności i odpowiedniego wsparcia ze strony władz publicznych.
- Brak zainteresowania walorami turystycznymi ze strony mieszkańców miast i potencjalnych turystów.

- Upadek znacznej części małych gospodarstw rolnych ze względu na niedostosowanie rynkowe.
- Rosnące migracje zagraniczne i wewnętrzne lokalnej ludności.
- Brak należytej opieki zdrowotnej i społecznej ze względu na zmieniającą się sytuację demograficzną i ekonomiczną w kraju.
- Trudności z dokonaniem oceny oraz ewaluacji podejmowanych działań.

Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020

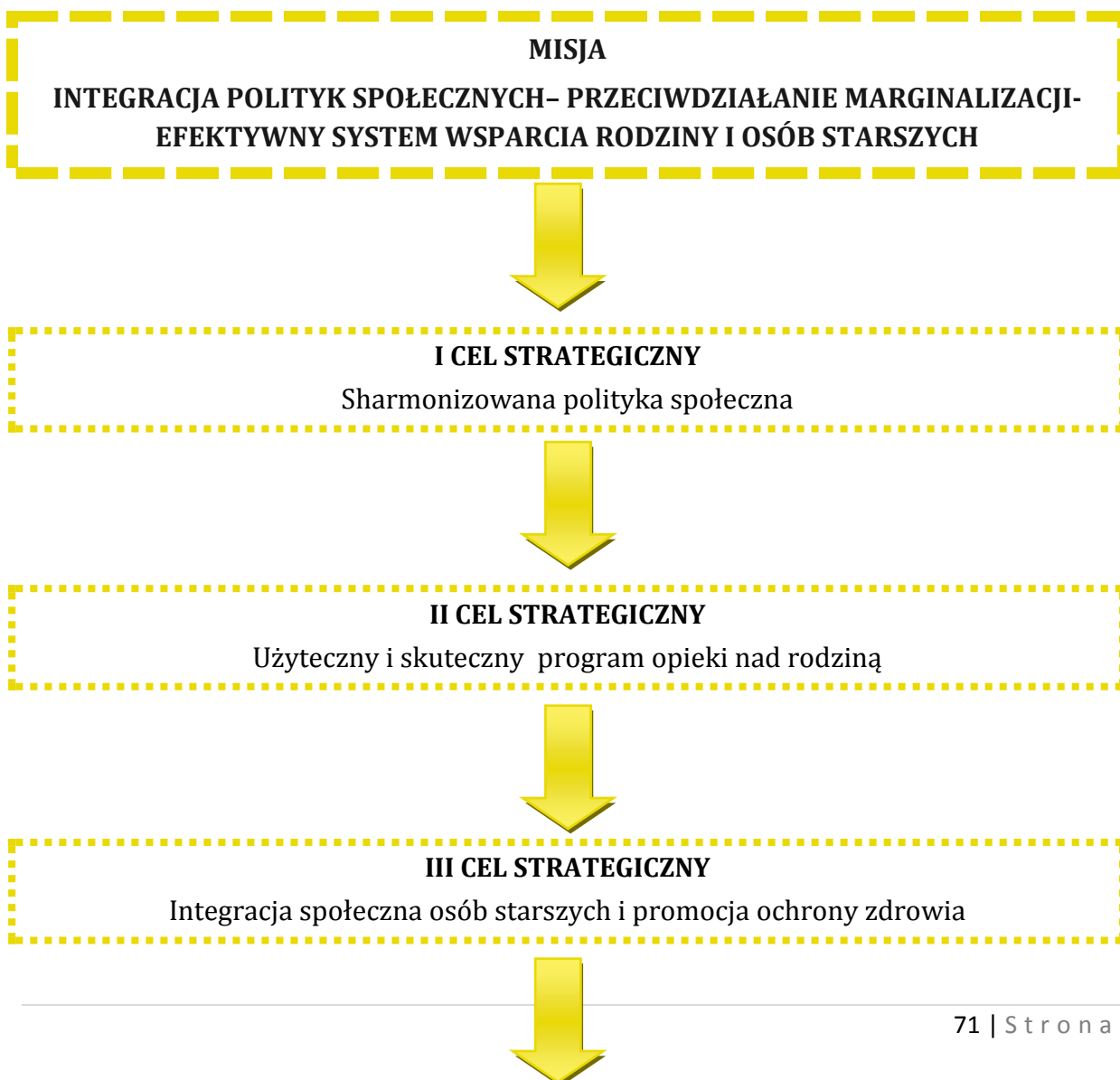
Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT oraz zapoznaniu się z sytuacją społeczną w gminie Brzyska przyjęte zostały działania priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Głównymi działaniami w obszarze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie gminy Brzyska powinny być: przeciwdziałanie bezrobociu oraz jego następstwom, pomaganie rodzinom w wypełnieniu ich obowiązków rodzicielskich i społecznych, wspieranie zadań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży, organizacja systemu pomocowego dla osób starszych, stworzenie możliwości sprzyjających mobilizacji osób starszych i niepełnosprawnych oraz rozwijanie kapitału społecznego kulturowego mieszkańców.

Priorytetowa misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020 brzmi:

INTEGRACJA POLITYK SPOŁECZNYCH- PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI- EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA RODZINY I OSÓB STARSZYCH

Powyższe hasło jest dowodem zapotrzebowania na wypracowanie wspólnej wizji wszystkich instytucji rządowych i pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy. Cele szczegółowe oraz wynikające z nich orientacje zadań stanowią uszczegółowienie misji oraz mają przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych występujących w gminie. W niniejszym dokumencie zostały również wyznaczone cele strategiczne oraz wynikające z nich przebieg działań.

Poniższy układ przedstawia cel rozwojowy oraz cele strategiczne wyznaczające orientację działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020. W tym miejscu należy wspomnieć o tym jakie cechy powinny posiadać dobrze zdefiniowane cele. Cele powinny być konkretne, mierzalne (trzeba umieć zmierzyć to, co chce się osiągnąć), osiągalne, realistyczne przy istniejących zasobach oraz określone w czasie (są to tzw. kryteria SMART). W trakcie wdrażania programów, mogą wystąpić różne problemy z celami tj.: różne strony zaangażowane w program mają często różne, sprzeczne ze sobą cele; cele są na ogół zbyt ogólnie sformułowane, można je różnie interpretować i nie wiadomo jak je mierzyć. Cele oficjalne czasem są krytykowane i same uznawane za problem. Ponadto, skutki uboczne mogą doprowadzić do upadku programu niezależnie od jego celów (spoglądanie wyłącznie na skutki zamierzone pomija kwestię skutków ubocznych zarówno pozytywnych i negatywnych).

IV CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Aby osiągnąć celu ogólny, inaczej zwanym rozwojowym, należy skupić się na realizacji poszczególnych celów strategicznych. Aby tego dokonać, należy wypełnić szereg zadań towarzyszących celom strategicznym. Poniżej przedstawiono cele operacyjne przyporządkowane celom strategicznym.

I CEL STRATEGICZNY

Sharmonizowana polityka społeczna

Jednym z kluczowych zadań polityki społecznej w gminie Brzyska jest współpraca wszystkich instytucji działających w obszarze pomocy społecznej oraz finansowej.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Zwiększenie wykorzystania środków i zasobów na cele społeczne

Zadania:

- Prowadzenie systematycznych sprawozdań problemów społecznych oraz analizy istniejących zasobów.
- Prowadzenie analiz dotyczących efektywności, skuteczności oraz trafności udzielanej pomocy.
- Kontynuowanie działań w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.
- Opracowywanie i realizowanie programów i projektów mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych.

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Budowanie szerokiego partnerstwa społecznego

Zadania:

- Informowanie mieszkańców na temat planowanych oraz prowadzonych działań poprzez umieszczanie treści dokumentów na stronach internetowych samorządu, instytucji samorządowych i w środkach masowego przekazu, a w szczególności prasie lokalnej.
- Podejmowanie działań mających na celu pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych.
- Podejmowanie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji

informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie.

- Rozpowszechnianie informacji na temat dostępnych w gminie form pomocy.

II CEL STRATEGICZNY

Ukształtowanie użytecznego i skutecznego programu opieki nad rodziną

Kluczowym zadaniem polityki społecznej w gminie Brzyska jest kontynuowanie rozwoju systemu opieki nad rodziną i dzieckiem oraz przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Skuteczny system opieki nad rodziną i dzieckiem

Zadania:

- Dalsza realizacja Gminnego Programu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Brzyska.
- Organizacja szkoleń, które będą miały na celu podniesienie kompetencji wychowawczych i opiekuńczych dysfunkcyjnych rodzin.
- Kontynuacja programów dożywiania oraz wsparcia finansowego dla rodzin najuboższych.
- Wsparcie dla pracy asystentów rodziny.
- Rozwinięcie oferty sportowo-kulturowej dla dzieci i młodzieży, szczególnie w czasie wolnym od lekcji.
- Rozwój świetlic wiejskich (zorientowanie na dzieci pochodzące z rodzin zagrożonych marginalizacją lub z rodzin wykluczonych).
- Koalicja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu obserwacji sytuacji społecznej dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz nawiązanie współpracy z rodzicami i opiekunami.
- Monitoring efektywności nauczania szkół zlokalizowanych w gminie.
- Nawiązanie współpracy z władzami szkół ponadgimnazjalnych w celu wsparcia uczniów w wyborze odpowiedniej ścieżki kariery zawodowej.

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zadania:

- Kontynuowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.
- Wspieranie działań mających na celu skuteczną i szybką interwencję i pomoc dla ofiar przemocy.
- Realizacja programów, warsztatów i prelekcji tematycznych w szkołach dla dzieci, młodzieży, rodziców dotyczących przeciwdziałaniu przemocy.
- Stworzenie dostępu do lokali mieszkalnych dla ofiar przemocy w rodzinie.

III CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych oraz promocja ochrony zdrowia

Ze względu na ogólnopolskie zjawisko niżu demograficznego, malejący współczynnik dzietności i nieustający wzrost udziału w społeczeństwie osób w wieku poprodukcyjnym, należy utworzyć politykę społeczną skierowaną do tej grupy społecznej. Wraz ze wzrostem liczebności osób starszych wzrośnie zapotrzebowanie nie tylko na usługi socjalne, lecz także na usługi medyczne.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych

- Zapewnienie dostępu do pełnej rehabilitacji oraz pomocy psychologicznej i społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- Zjednoczenie działań instytucji rządowych i pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych i niepełnosprawnych (np. usunięcie barier architektonicznych).
- Integracja osób starszych poprzez utworzenie specjalnych miejsc np. klubów seniora.
- Wsparcie opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych w ramach prac społecznie użytecznych.

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Promocja ochrony zdrowia

- Nawiązanie współpracy z instytucjami pozarządowymi w celu przeprowadzenia specjalistycznych warsztatów w szkołach wśród uczniów i rodziców mających na celu profilaktykę w zakresie uzależnień.
- Promocja ochrony zdrowia psychicznego wśród młodzieży oraz pozostałych mieszkańców gminy.

- Szerzenie wiedzy wśród najmłodszych i dorosłych mieszkańców z zakresu prowadzenia zdrowego stylu życia i odżywiania.
- Przeprowadzenie szkoleń z zakresu bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych.
- Propagowanie wiedzy wśród kobiet z zakresu profilaktyki raka piersi i szyjki macicy.

IV CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Istotnym zadaniem jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, pobudzanie i wspieranie aktywności bezrobotnych, uzależnionych, a także dostarczanie potrzebnego wsparcia społecznego.

I CEL SZCZEGÓŁOWY

Zwalczanie zjawiska bezrobocia

Zadania:

- Kontrolowanie położenia sytuacyjnego osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z PUP w Jaśle.
- Aktywizacja osób bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych i staży we współpracy z PUP w Jaśle.
- Opracowywanie i realizowanie kolejnych programów i szkoleń mających na celu aktywizację osób szczególnie długotrwale bezrobotnych oraz absolwentów (w tym projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej przy współpracy z PUP w Jaśle).
- Przeprowadzenie ewaluacji dla już zrealizowanych projektów aktywizujących osoby bezrobotne.
- Upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, stażach, organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego np. na stronie internetowej gminy, tablicach informacyjnych itp.
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców w celu upowszechniania rozwoju gospodarstw rolnych z uprawami ekologicznymi.
- Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców.

II CEL SZCZEGÓŁOWY

Identyfikacja i niwelowanie problemów uzależnień

Zadania:

- Dalsza realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Brzyska oraz Programu Przeciwdziałania Narkomanii Gminy Brzyska.
- Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z placówkami oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz prowadzenia kampanii edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.
- Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym.
- Organizowanie i finansowanie, we współpracy z placówkami leczenia uzależnień, różnych form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny organizowanych poza podstawowym procesem leczenia.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020 nie stanowi zbioru zamkniętego, wraz z rozpoznawanymi potrzebami możliwe jest projektowanie nowych przedsięwzięć, będących odpowiedzią na aktualne wyzwania. W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów problemów społecznych, między innymi wspierania osób niepełnosprawnych, aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, wspierania rodzin i dzieci, wzmacniania kapitału społecznego mieszkańców oraz integracji działań wszystkich instytucji.

Strategia jest dokumentem programującym życie społeczności lokalnej, dlatego też w sposób zamierzony została sformułowana na takim poziomie ogólności, aby była elastyczna i stwarzała możliwość dostosowywania realizowanych w oparciu o nią działań do zmieniających się zjawisk i problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

Monitoring i ewaluacja Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powinna zostać poddana nie tylko monitoringowi, lecz przede wszystkim ewaluacji. Monitoring opiera się na bieżących sprawozdaniach z wdrażania programu oraz ogranicza się jedynie do obserwacji postępów programowych i ewentualnego korygowania odchyłeń wynikłych w procesie implementacji. Główną rolą ewaluacji jest podnoszenie jakości i weryfikowanie racjonalności działań sektora publicznego, a mianowicie poprawa planowania, poprawa wdrażania, wzmocnienie odpowiedzialności, poszerzenie wiedzy, wspieranie procesów uczenia się, wzmacnianie instytucji oraz minimalizacja negatywnych efektów zarządzania przez rezultaty. Celem ewaluacji jest przede wszystkim poprawa skuteczności i efektywności podjętych działań, zwiększenie przejrzystości i promowanie działań podejmowanych przez instytucje publiczne, kształtowanie kierunków działalności sektora publicznego, poznawanie mechanizmu

funkcjonowania programów. Wyróżniamy trzy główne typy ewaluacji ze względu na kryterium czasu przeprowadzenia badania. Mianowicie jest to ewaluacja *ex-ante* (stosowana na początku wdrażania danego programu, po to by zdiagnozować dany problem społeczny, interesariuszy oraz ich potrzeby; niniejszy dokument częściowo stanowi założenia ewaluacji *ex-ante*), ewaluacja *on-going* (przeprowadzona w wybranym momencie trwania programu) oraz ewaluacja *ex-post* (realizowana po zakończeniu programu). Ewaluację przeprowadza się według poniższych kryteriów, po to by odpowiedzieć na następujące pytania:

- Skuteczność - na ile rezultaty i wpływ programu przyczyniły się do osiągnięcia jego celów?
- Efektywność- w jakim stopniu nakłady były proporcjonalne do produktów, rezultatów i wpływu?
- Trafność- w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom jego adresatów?
- Użyteczność- na ile rezultaty i wpływ programu zaspakajają potrzeby jego adresatów?
- Trwałość- jak długo będą trwać pozytywne skutki programu po jego zakończeniu?

Kryterium	Ex ante	On-going	Ex post
Trafność	✓	✓	
Skuteczność	✓	✓	✓
Efektywność	✓	✓	✓
Użyteczność			✓
Trwałość			✓

Tab. 31. Kryteria ewaluacyjne a typy ewaluacji.

Najważniejszym kryterium jest kryterium użyteczności, ponieważ każdy program powinien zaspakajać przede wszystkim potrzeby interesariuszy. Typem ewaluacji, która winna zostać zastosowana do oceny i identyfikacji oddziaływań przeprowadzonych działań w ramach realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska jest ewaluacja *ex post*. Pozwoli ona zbadać to, czy interwencja zaspokoiła potrzeby odbiorców oraz czy realizowany program poprawił ich życiową sytuację. Ten typ ewaluacji pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy pozytywne skutki programu okazały się długotrwałe. Ewaluacja Strategii powinna zostać przeprowadzona w 2020 roku po

zakończeniu interwencji przez zewnętrzną instytucję. Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring oraz ewaluację jest Urząd Gminy w Brzyskach. Bardzo ważnym elementem ewaluacji *ex post* są dobrze sprecyzowane wskaźniki. *Wskaźniki to zmienne poddające się pomiarowi i pozostające w związku z interesującymi nas cechami analizowanych obiektów, przez co wykorzystuje się je do stwierdzenia, czy dany stan rzeczy zachodzi.*³³ Do oceny wskaźników warto zastosować siatkę kryteriów zaproponowanych przez Atkinsona³⁴:

- ✓ Wskaźniki powinny mieć normatywnie akceptowalną interpretację,
- ✓ Powinny być oparte na wiarygodnych danych, oparte na reprezentatywnych danych,
- ✓ Nie mogą być przedmiotem manipulacji politycznych,
- ✓ Pomiar wskaźników nie powinien być obciążeniem dla budżetu państwa,
- ✓ Wskaźniki powinny się wzajemnie uzupełniać,
- ✓ Powinny być klarowne, zrozumiałe i dostępne dla wszystkich obywateli.

Źródła finansowania

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020 będą:

- ✓ budżet Państwa,
- ✓ budżet gminy Brzyska,
- ✓ środki celowe funduszy krajowych,
- ✓ fundusze Unii Europejskiej
- ✓ inne źródła.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach budżetowych lub zaplanowane w wieloletniej prognozie finansowej. W celu zrealizowania działań zawartych w niniejszym dokumencie, warto odnieść do celów Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, które częściowo są

³³ Górniak J., Keler K. „Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych.” w „Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza”, PARP, Warszawa 2007 Str.155-193

³⁴ 17 Górniak J., Keler K. „Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych.” w „Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza”, PARP, Warszawa 2007 Str.155-193

zbieżne z celami zawartymi w niniejszej strategii. Realizacja RPO WP 2014-2020 ma przyczynić się do realizacji priorytetów Strategii Europa 2020, między innymi *do zapewnienia wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowania w kwalifikacje, zwalczania ubóstwa oraz modernizowania rynku pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej również na poziomach lokalnych.*³⁵ Środki RP WP 2014-2020 w dużej części będą pozyskiwane ze środków Unii Europejskiej. *Spośród trzech priorytetów Strategii EUROPA 2020, w RPO WP największy będzie udział środków skierowanych na wsparcie rozwoju zrównoważonego (ok. 40% środków UE). Drugim co do wielkości wsparcia w RPO WP będą działania na rzecz wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (ok. 35% środków UE). Wzrostowi inteligentnemu dedykowanych będzie ok. 21% środków UE.*³⁶

³⁵ http://rpo.podkarpackie.pl/rpo/attachments/article/278/RPO%20WP%202014-2020_03%2003%202015.pdf

³⁶ ibidem. s.8

Harmonogram Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020

I CEL STRATEGICZNY Sharmonizowana polityka społeczna

I CEL SZCZEGÓŁOWY Zwiększenie wykorzystania środków i zasobów na cele społeczne

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Prowadzenie systematycznych sprawozdań problemów społecznych oraz analizy istniejących zasobów.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Czy została przygotowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ocena zasobów pomocy społecznej?	Tak	Bez kosztów z Budżetu Gminy
2. Prowadzenie analiz dotyczących efektywności, skuteczności oraz trafności udzielanej pomocy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych Zespół Interdyscyplinarny	Czy zostało przygotowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej sprawozdanie z działalności Ośrodka? Czy zostało przygotowane sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego? Czy zostało przygotowane sprawozdanie z realizacji Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Programu Przeciwdziałania Narkomanii?	Tak Tak Tak	Budżet Gminy
3. Kontynuowanie działań w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe	Liczba szkoleń, w których brali udział pracownicy instytucji Liczba uczestników tych szkoleń	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
4. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba zrealizowanych programów Liczba uczestników	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy, Fundusze unijne

I CEL STRATEGICZNY Sharmonizowana polityka społeczna

II CEL SZCZEGÓŁOWY Budowanie szerokiego partnerstwa społecznego

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Informowanie mieszkańców na temat planowanych oraz prowadzonych działań poprzez umieszczanie treści dokumentów na stronach internetowych samorządu, instytucji samorządowych i w środkach masowego przekazu, a w szczególności prasie lokalnej.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, podmioty odpowiedzialne za gminną stronę internetową	Liczba dokumentów, sprawozdań, strategii, programów umieszczanych na stronach internetowych itp.	Wzrost	Bez kosztów z Budżetu Gminy
2. Podejmowanie działań mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Organizacje Pozarządowe	Liczba inicjatyw mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców Liczba przeprowadzanych przez gminę konsultacji społecznych z mieszkańcami Liczba uczestników konsultacji, odbiorców kampanii	Wzrost Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
3. Podejmowanie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Organizacje Pozarządowe, Placówki Oświatowe	Liczba osób zainteresowanych wolontariatem	Wzrost	Budżet Gminy
5. Rozpowszechnianie informacji na temat dostępnych w gminie form pomocy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Organizacje Pozarządowe	Liczba przeprowadzanych wśród mieszkańców akcji informacyjnych	Wzrost	Budżet Gminy

II CEL STRATEGICZNY Ukształtowanie użytecznego i skutecznego programu opieki nad rodziną

I CEL SZCZEGÓŁOWY Skuteczny system opieki nad rodziną i dzieckiem

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Dalsza realizacja Gminnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Brzyska.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Oświatowe, , Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Organizacje Pozarządowe	Zgodne ze wskaźnikami realizacji poszczególnych zadań ujętymi w GSONDiR	Zgodnie z założeniami ujętymi w GSONDiR	Budżet Gminy, Budżet Państwa, środki pozabudżetowe
2. Kontynuacja programów dożywiania oraz wsparcia finansowego dla rodzin najuboższych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe, Instytucje Kościelne-Caritas, Organizacje Pozarządowe	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia materialnego Liczba osób korzystających z programów dożywiania, w tym liczba dzieci	- -	Budżet Gminy, Budżet Państwa Środki pozabudżetowe
4. Wsparcie dla pracy asystenta rodziny	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny Liczba współprac z rodzinami zakończonych opinią pozytywną	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
5. Rozwinięcie oferty sportowo-kulturowej dla dzieci i młodzieży, szczególnie w czasie wolnym od lekcji.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe, , Kluby Sportowe,, Organizacje Pozarządowe, Instytucje Kościelne, GCKiCZ	Liczba i rodzaj zajęć, wydarzeń sportowych, rekreacyjnych i kulturowych Liczba uczestników zajęć i wydarzeń	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy Środki UE
6. Rozwój świetlic wiejskich (zorientowanie na dzieci pochodzące z rodzin zagrożonych marginalizacją lub z rodzin wykluczonych).	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe, Urząd Gminy	Liczba dzieci korzystających z zajęć w świetlicach	Wzrost	Budżet Gminy Środki UE

7. Koalicja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu obserwacji sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz nawiązanie współpracy z rodzicami i opiekunami.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe	Liczba placówek oświatowych, z którymi współpracuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	-	Budżet Gminy
8. Monitoring efektywności nauczania szkół zlokalizowanych w gminie.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe, Urząd Gminy	Wyniki egzaminacyjne uczniów, Wartość wskaźnika EWD-Edukacyjna Wartość Dodana	Poprawa Poprawa	Bez kosztów z Budżetu Gminy
9. Nawiązanie współpracy z władzami szkół ponadgimnazjalnych w celu wsparcia uczniów w wyborze odpowiedniej ścieżki kariery zawodowej	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe	Ilość placówek oświatowych, które nawiązały współpracę Liczba uczniów i rodziców zainteresowanych spotkaniami z przedstawicielami ponadgimnazjalnych placówek oświatowych	- -	Bez kosztów z Budżetu Gminy, Środki UE

II CEL STRATEGICZNY Ukształtowanie użytecznego i skutecznego programu opieki nad rodziną**II CEL SZCZEGÓŁOWY Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie**

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Kontynuowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe, Placówki Służby Zdrowia, Policja, Sąd Rodzinny, Kuratorzy Sądowi, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,	Zgodne ze wskaźnikami realizacji poszczególnych zadań ujętymi w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	Zgodnie z założeniami PPPwRiOOPwR	Budżet Gminy, Programy Rządowe, Środki własne instytucji i organizacji, dodatkowe środki Środki UE
2. Wspieranie działań mających na celu skuteczną i szybką interwencję i pomoc dla ofiar przemocy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Liczba interwencji Liczba osób zainteresowanych pomocą i specjalistycznym wsparciem Czas reakcji podjęcia działań interwencyjnych	- - Spadek	Budżet Gminy
3. Stworzenie dostępu do lokali mieszkalnych dla ofiar przemocy w rodzinie (tymczasowych).	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy	Liczba dostępnych lokali mieszkalnych Liczba zainteresowanych interesariuszy	Wzrost -	Budżet Gminy
4. Realizacja programów, warsztatów i prelekcji tematycznych w szkołach dla dzieci, młodzieży, rodziców dotyczących przeciwdziałaniu przemocy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki Oświatowe Instytucje Pozarządowe Urząd Gminy	Liczba uczestników prelekcji/ warsztatów Ilość i tematyka prelekcji/ warsztatów	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy Programy Rządowe, Środki własne instytucji i organizacji, Środki UE, dodatkowe środki

III CEL STRATEGICZNY Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych oraz promocja ochrony zdrowia

I CEL SZCZEGÓŁOWY Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Zapewnienie dostępu do pełnej rehabilitacji oraz pomocy społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.	Działania ciągle w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Służby Zdrowia	System monitorowania zapotrzebowania na dane usługi oraz liczby osób starszych korzystających z usług medycznych i świadczeń społecznych	-	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2. Zjednoczenie działań instytucji rządowych i pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych i niepełnosprawnych (np. usunięcie barier architektonicznych).	Działania ciągle w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe	Liczba wspólnie zrealizowanych projektów na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych	Wzrost	Budżet Gminy
3. Integracja osób starszych poprzez utworzenie specjalnych miejsc np. klubów seniora.	Działania ciągle w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe	Liczba grup samopomocowych Liczba uczestników grup samopomocowych	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy, środki własne organizacji pozarządowych Środki UE
4. Wsparcie opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych w ramach prac społecznie użytecznych.	Działania ciągle w horyzoncie czasowym strategii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe	Liczba usług opiekuńczych Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy

III CEL STRATEGICZNY Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych oraz promocja ochrony zdrowia

II CEL SZCZEGÓŁOWY Promocja ochrony zdrowia

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca Oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Nawiązanie współpracy z instytucjami pozarządowymi w celu przeprowadzenia specjalistycznych warsztatów w szkołach wśród uczniów i rodziców mających na celu profilaktykę w zakresie uzależnień.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe Organizacje Pozarządowe Urząd Gminy	Liczba przeprowadzonych warsztatów Liczba uczestników warsztatów	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
2. Promocja ochrony zdrowia psychicznego wśród młodzieży oraz pozostałych mieszkańców gminy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe Organizacje Pozarządowe Urząd Gminy Placówki Służby Zdrowia	Liczba przeprowadzonych warsztatów Liczba uczestników warsztatów	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
3. Szerzenie wiedzy wśród najmłodszych i dorosłych mieszkańców gminy z zakresu prowadzenia zdrowego stylu życia i odżywiania.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Oświatowe Organizacje Pozarządowe Urząd Gminy Placówki Służby Zdrowia	Liczba przeprowadzonych warsztatów Liczba uczestników warsztatów	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
4. Przeprowadzenie szkoleń z zakresu bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Organizacje Pozarządowe Urząd Gminy Ośrodki szkoleniowe	Liczba przeprowadzonych warsztatów Liczba uczestników warsztatów Liczba wypadków w gospodarstwach rolnych	Wzrost Wzrost Spadek	Budżet Gminy
5. Propagowanie wiedzy wśród kobiet z zakresu m.in. profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Placówki Służby Zdrowia Stowarzyszenie Amazonek Urząd Gminy	Liczba przeprowadzonych spotkań Liczba uczestniczek spotkania	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
6. Opracowanie i realizacja Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.	Do...roku	Placówki Służby Zdrowia, Placówki Oświatowe, Organizacje Oświatowe, GOPS	Opracowanie Programu	-	Budżet Gminy Budżet Państwa

IV CEL STRATEGICZNY Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

III CEL SZCZEGÓŁOWY Zwalczanie zjawiska bezrobocia

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
1. Kontrolowanie położenia sytuacyjnego osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z PUP w Jaśle.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Powiatowy Urząd Pracy w Jaśle, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Gminy	System monitorowania sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin	-	Budżet Gminy Fundusz Pracy
2. Aktywizacja osób bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych, szkoleń i staży we współpracy z PUP w Jaśle.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Powiatowy Urząd Pracy w Jaśle, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Gminy, Organizacje Pozarządowe, Pracodawcy	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, stażach, pracach społecznie użytecznych Liczba szkoleń, staży, prac społecznie użytecznych	Wzrost Wzrost	Środki UE Fundusz Pracy
3. Opracowywanie i realizowanie kolejnych programów i szkoleń mających na celu aktywizację osób szczególnie długotrwale bezrobotnych oraz absolwentów, w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej przy współpracy z PUP w Jaśle.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Powiatowy Urząd Pracy w Jaśle, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Gminy, Organizacje Pozarządowe, Pracodawcy	Liczba programów Liczba osób uczestniczących w programach	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy Środki UE
4. Przeprowadzenie ewaluacji dla już zrealizowanych projektów aktywizujących osoby bezrobotne.	Działanie po zakończeniu strategii	Urząd Gminy	Produkt w formie raportu ewaluacyjnego	-	Budżet Gminy
5. Upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, stażach, organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego np. na stronie internetowej gminy itp.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Powiatowy Urząd Pracy w Jaśle, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Gminy	Liczba osób skierowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej na szkolenia, staże, roboty publiczne, prace interwencyjne oraz prace społecznie użyteczne	Wzrost	Budżet Gminy Fundusz Pracy

6. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców w celu upowszechniania rozwoju gospodarstw rolnych zorientowanych na uprawy ekologiczne	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Urząd Gminy Instytucje pozarządowe Podmioty odpowiedzialne za rynek zbytu ARiMR	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach, spotkaniach Liczba spotkań, szkoleń	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
7. Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Powiatowy Urząd Pracy w Jaśle, Urząd Gminy	Liczba szkoleń Liczba uczestników szkoleń	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy Fundusz Pracy Środki UE

IV CEL STRATEGICZNY Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

II CEL SZCZEGÓŁOWY Identyfikacja i niwelowanie problemu uzależnień

Kierunki działań	Okres realizacji	Jednostka realizująca oraz partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorujące (roczne)	Prognoza	Źródła finansowania
------------------	------------------	---	---------------------------------	----------	---------------------

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015-2020

1. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Brzyska oraz Programu Przeciwdziałania Narkomanii Gminy Brzyska.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Parafie, Kluby sportowe, Urząd Gminy	Zgodne z wskaźnikami realizacji poszczególnych zadań ujętymi w PPRPAiPN	Zgodnie z założeniami PPRPAiPN	Budżet Gminy
2. Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z placówkami oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz prowadzenia kampanii edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,	Liczba szkół, z którymi podjęto współpracę Liczba programów, akcji profilaktycznych realizowanych w placówkach oświatowych Liczba odbiorców, uczestników realizowanych programów, konkursów, akcji profilaktycznych	Wzrost Wzrost Wzrost	Budżet Gminy
3. Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Urząd Gminy	Liczba kontroli przeprowadzonych w punktach sprzedaży	Wzrost	Budżet Gminy
4. Organizowanie i finansowanie, we współpracy z placówkami leczenia uzależnień, różnych form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny organizowanych poza podstawowym procesem leczenia.	Działania ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	Liczba zrealizowanych programów Liczba uczestników	Wzrost Wzrost	Budżet Gminy

Podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to konstytutywny element polityki społecznej, w ramach której powinny zostać podjęte działania mające na celu wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Efektywna polityka społeczna powinna przede wszystkim pełnić funkcję prewencyjną i stwarzać optymalne warunki dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Część problemów występujących na terenie gminy Brzyska, takich jak stopniowo malejący przyrost naturalny, to aktualnie problem ogólnopolski. Należy pamiętać, że grupą wysokiego ryzyka są przede wszystkim dzieci i młodzież. Wiele badań naukowych wskazuje na fakt, iż to dom rodzinny jest czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju osobowościowym i światopoglądowym nastolatka. Komunikaty medialne oraz wpływ rówieśników mogą w wielu przypadkach negatywnie oddziaływać na nieustannie kształtującą się osobowość młodego człowieka, a to z kolei będzie przejawiać się w ryzykownych zachowaniach nastolatków. Władze lokalne powinny w sposób szczególny zadbać o małoletnich pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Z przeprowadzonych analiz wynika, że władze lokalne gminy Brzyska poprawnie identyfikują występujące problemy społeczne w gminie. Władze gminy oferują duże wsparcie opiekuńcze skierowane do osób bezrobotnych oraz rodzin narażonych na wykluczenie społeczne. Niezwykle istotna jest współpraca pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą. Znaczna część społeczeństwa w gminie Brzyska utrzymuje się z pracy w gospodarstwach rolnych o rozdrobnionej strukturze. W najbliższej przyszłości wraz z zaprzestaniem dopłat z Unii Europejskiej, może nastąpić likwidacja wielu gospodarstw. Władze lokalne gminy powinny podejmować działania zachęcające i wspierające przedsiębiorczość, rozwój nowoczesnego rolnictwa oraz rozwój turystyki i agroturystyki.

Należy pamiętać, że Strategia została utworzona na takim poziomie ogólności by władze lokalne mogły dostosowywać swoje działania do zmieniających się warunków społecznych, pamiętając o tym, że główne cele

strategii nie powinny zostać naruszone. Etapem wieńczącym powinna być ewaluacja programu, która pozwoli określić użyteczność podjętych działań.